

צ'בזטי מזהר"ן

קמא

דף פה: פו.

עם

ביאור חברותא
ללימוד בעיון

תורה סה

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מה גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר
(ה"מ שמו שמה)

פה: ליקומי

תורה אור 19 פסוקים

משלי כה (כה) מים קרים על גפם ציפה ושמועה טובה מארץ מרחק:

ישעיהו כט (יג) ויאמר אֲדֹנָי יְהוִה כִּי נִגַּשׁ הָעָם הַזֶּה כַּמִּי וּבִשְׁתֵּמִי כַּבְדוֹנִי וּלְבוֹ רַחֵם מִמֶּנִּי וְתֵי יִרְאַתֶּם אֹתִי מִצְוֹת אֲנִישֵׁי מִלְּקוּדָה:

תהלים כה (א) לָדוֹד אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל נַפְשִׁי אֲשֶׁא:

תהלים קד (ו) מִן גְּעֻרַתְךָ יִגְסֹן מִן קוֹל רַעֲמֶךָ יִסְפוּן:

(ח) יַעֲלוּ הָרִים יִרְדּוּ בְּקַעֲוֹת אֵל מַקּוֹם הַיְּהוָה יִסְתַּף לָהֶם:

שמות משפטים כד (ו) וַיִּרְאֶה קְבוּדַת יְהוָה וַיִּקְרָן אֶשֶׁת אֲבֹתָתָא בְּרַאשׁ הַהָרַי לְעֵינֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל:

שמות בשלח טו (י) וַיְהִי כַּדְּבַר אֲהָרֹן אֵל כָּל עַדְתֵּי בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּפְגְּעוּ אֵל הַמִּדְבָּר וַיִּחַזְקוּ כַּבּוֹד יְהוָה נִרְאָה וַיִּפְגְּעוּ:

תהלים כט (ג) קוֹל יְהוָה עַל הַמַּיִם אַל הַקְּבוּדַת הָרַעִים יְהוָה עַל מַיִם רַבִּים:

ישעיהו יא (ט) לֹא יִרְעוּ וְלֹא יִשְׁחָתוּ כָּכָל הַר קָדְשִׁי כִּי מִלְּאֵה אֲהָרֵן דַּעַה אֵת יְהוָה כְּמִים לַיָּם מְכַסִּים:

איוב לו (ה) יִרְעֵם אֵל בְּקוֹלוֹ וְנִפְלְאוֹת עֲשֶׂה גְדֵלוֹת וְשֵׁל נִדְעוּ:

תהלים ו (ג) תִּנְנִי יְהוָה כִּי אֲמַלֵּל אֶתְּךָ מִכָּל מַצְלֵי נַבְהִילוֹ עֲצֻמֶיךָ: (ד) וַיִּנְשֵׁף נִבְהִילָה מֵאֵד יִאָּמֶה יְהוָה עַד מוֹת:

תהלים לה (ו) עַל עֲצֻמוֹתֶיךָ תִּתְחַנֵּן יְהוָה מִי כִמְדוֹךָ מִצֵּל עֵינֵי מַתְּקוֹן מִמֶּנִּי וְעֵינֵי אֲבֹתַי מִגְּדוֹל:

איוב כא (כד) עֲשִׂיתִי כִּלְאֵה קֶלֶב וּמִן עֲצֻמוֹתַי יִשְׁקָה:

משלי כה (כה) מִיָּם קָרִים עַל גִּפְתֵּי מוֹרֶקֶת:

משלי טו (ל) מֵאוֹר עֵינַיִם יִשְׁפָּח לֵב שְׂמוּעָה טוֹבָה וְדִשָּׁן עֵצִים:

במדבר פנחס כה (כו) וַיִּזְכֹּר הַכַּהֲנָיִם בְּהַקְרִיבֶכֶם מִנְחַח תְּרֻפָּה לִיקְוֹן בְּשִׁבְעַתֵּיכֶם מִקְרָא קוֹשׁ יְהוָה לָכֵן כָּל מִלְּאִכֶּת עֲבָדָה לֹא תַעֲשׂוּ:

ירמיה ד (לא) כִּי קוֹל כְּחוֹלֶה שְׁמַעְתִּי צָרָה כַּמְבַּיְתִיחַ קוֹל בַּת צִיּוֹן תִּתְיַפֵּחַ תַּרְשֵׁף כְּפִיהָ אוֹי נָא לִי כִּי צִיָּקָה נַפְשִׁי לְהַרְגִים:

זכריה יב (י) וְשִׁפְתֵי עַל בֵּית דָּוִד וְעַל יְהוֹשֻׁעַ רֹחַן חַן וְתִתְנַחֲמוּ וְתִבְשְׂוּ אֵלַי אֶת אֲשֶׁר דָּקְרוּ וְסַפְדוּ עֲלֵי מַסְפַּר עַל הַיְהוּדִים וְהַמִּדְבָּר עֲלֵי כְהֵמָר עַל הַבְּמֹר:

שמות תצוה כט (נג) וְנִעְרַתְּ שָׂהָה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְדָּשׁ כַּכְּבֹּד:

ישעיהו מא (ב) מִי הַעִיר מִזְרַח צֶדֶק וְיִקְרָאוּהוּ לְרִגְלוֹ יְמֵן לְפָנָיו גּוֹיִם וְיִמְלְכֵם יְיָ יְהוָה עֲשֶׂה תְרֻבּוֹ כַּקֶּשׁ נִדְחַ קְשָׁתוֹ:

הידים חולפת ועוברת הקישוי לילד כנל': וזוה בחי' חילוף שם אקיי"ק שהוא שם בוכי', שהיא"כ בגימ' ירך, שעל ידו ההולדה כידוע [2]: ועיין כוונות של ואתה מושל כל [2]:

ח ולפעמים יש עייפות אל הנפש, ע"י שנתרחקה מאמה, דהיינו הכבוד כנל'. וצריך להחיותה ולהבריאה ע"י מים קרים, בבחי' (משלי כה) מים קרים על נפש עייפה'. היינו כשמתפללין בלא לב, ע"י נרחק הנפש מן הכבוד, בבחי' (ישעיה כט) בשפתיו כבדוני ולבו רחק וכו'. כי כוונת הלב זה בחי' הנפש, כמ"ש (תהלים כה) אֵלֶיךָ ה' נפשי אשא ופירושו רש"י לבי אכזבין. אבל כשהלב רחוק מדיבורי התפילה, אזי הוא בחי' התרחקות הנפש שהוא בחי' הלב מן הכבוד, בבחי' בשפתיו כבדוני ולבו רחק. ואזי יש עייפות אל הנפש, וצריך להבריאה, ע"י מים קרים כנל': ולמים קרים מקבלין ע"י בחי' רעמים. ורעמים נעשין ע"י מה שנותנין כבוד לזקן ששכח תלמודו, כמשור'ל (ברכות ה ע"ב) הזהרו בזקן ששכח תלמודו [2]

שצריך לזוהר ולכבוד. וע"י נעשין רעמים, ומשם באים מים קרים להחיות הנפש כנל' : כי הרעמים נעשין ע"י שיוצאין אידיים וקומורים המים, ובאים בתוך הענן ונתלכבים שם, וע"י נקרע הענן, וזוה נשמע קול הרעם [2]. ופעולות הרעמים שע"י נתחלקין המים של כל מקום ל'מקום [2], כפי הצריך להשקותו במדה ובמשקל כפי הראוי לפי המקום, בבחי' (תהלים קד) מקול רעמך יחפוץ ויעלו הרים ירדו בקעות אל מקום זה יסדת להם.

כמו כן, כשנותנין כבוד לזקן ששכח תלמודו, והשכחה הוא בחי' עננין דמכסיין על עינין [2], וכשנותנין לו כבוד, והכבוד הוא בחי' אש, בבחי' (שמות כד) וכבוד ה' באש אוכלת, והוא בא בתוך הענן בבחי' (שם יו) וכבוד ה' נראה בענן, היינו בתוך בחי' העננין דמכסיין על עינין, ואזי נקרע הענן, וזוה נעשין בחי' רעמים. בבחי' (תהלים כט) אל הכבוד הרעים ה' על מים רבים, שע"י הכבוד נעשין רעמים כנל'. ואזי יוצאין מים רבים, דהיינו שנתגלה דעת הזקן, ע"י שנקרע הענן המכסה על העינין כנל', בבחי' (ישעיה יא) וזמלאה הארץ דעה וכו' כמ"ש לים מכסים, וזהו בחי' מים רבים הנל'. והם בחי' מים קרים, שעל ידן מחיין ומבריאוין את הנפש כנל' : וע"י אלו הרעמים נתחלקין מומי הדעת לכ"א ואחד כראוי לו, לפי מה שצריך לקבל מים קרים להחיות את נפשו. וזה החילוק שבין הלומד מן הספר לשומע מפי צדיק אמת [2]. כי כשלומד מן הספר, אינו יודע השיעור שצריך ללמוד להחיות נפשו. אבל כששומע מפי הצדיק, אזי משפיע לו בחי' מים קרים לפי הראוי לו, לפי מדרגתו [2], ע"י בחי' הרעמים כנל': ואלו המים קרים, מחיין ומתקנין את הנפש שהיתה עייפה ע"י שנתרחקה מן הכבוד, ע"י שהתפלל בלא כוונת¹ הלב כנל'. כי הסתלקות החכמה מן הזקנים, היינו מבחי' זקן ששכח תלמודו הנל', זה נעשה ע"י מה שמתפללין בלא לב, וכמ"ש (שם) בישעיה (כט)

מוהר"ן

בשפתיו כבדוני ולבו רחק ממני לכן הנני יוסף² להפליא את העם הזה הפלא ופלא ואבדה חכמת חכמיו ובינת נבניו תפתתה. וע"כ ע"י שנותנין כבוד לזקן ששכח תלמודו, שע"י חוזר ונתגלה חכמתו כנל' ע"י בחי' הרעמים כנל', נמצא שבוה בעצמו מתקן הפגם שגרם ע"י שהתפלל בלי כוונת הלב, דהיינו שגרם הסתלקות החכמה מן הזקנים כנל', כי עכשיו ע"י הכבוד שנותן להם, חוזר ונתגלה חכמתם כנל'. וע"כ אזי ע"י בעצמו יוצאין מים קרים, ומחיה את נפשו שהיתה עייפה ע"י פגם התפילה³ כנל': וזוה בחי' (איוב לו) ירעם אל בקולו נפלאות, היינו שקול הרעמים מתקנין את בחי' הנפלאות, שהוא בחי' הסתלקות החכמה מן הזקנים, כמ"ש הנני יוסף להפליא הפלא ופלא ואבדה חכמת חכמיו וכו'. וע"י הרעמים נתקנין, והחוזר ונתגלה חכמתם כנל': ואלו כשמהיין הנפש ע"י מים קרים הנל', מהיין גם את העצמות. כי פגם הנפש הוא פגם העצמות, כמ"ש (תהלים ו) כי נבאלו עצמי ונפשי נבאלה מאוד. כי ע"י שאין מתפללין ככוונת הלב, שע"י הוא עייפות הנפש, ע"י הוא פגם העצמות. כי צריך להתפלל להרגיש דבורי התפילה ככל עצמותיו, בבחי' (שם לה) כל עצמותי תאמרנה. וע"י המים קרים, שע"י מחיה הנפש, ע"י מחיה העצמות, בבחי' (איוב כא) ומוח עצמותי ישוקה. וזה בחי' (משלי כה) מים קרים על נפש עייפה ושמועה טובה מארץ מרחק. שמועה טובה, זה בחי' קול הרעמים שמשמיעין עצמן בטוב, שהם מתקנין התרחקות הנפש מן הכבוד, וזה בחי' שמועה טובה מארץ מרחק, שזהו בחי' מים קרים על נפש עייפה, שהם באים מן הרעמים שהם בחי' שמועה טובה כנל': וזה בחי' (שם טו) שמועה טובה תדשן עצם [2], שע"י בחי' שמועה טובה, שהוא בחי' רעמים, שמשם בחי' מים קרים, שהם מחיין ומבריאוין הנפש כנל', ע"י נתקנין ונתדשנין העצמות, בבחי' ומוח עצמותי ישוקה כנל'. וזה תדשן עצם כנל', כי תיקון הנפש הוא תיקון העצמות כנל' : [2] (מן תיבת ואזי כשמהיין הנפש עד כאן. לא נכתב כראוי) :

וזה בחי' [2] וזכירם הביכורים, בחי' הולדת הנפש בלי קישוי לילד. בחי' (ירמיהו ד) צרה כמבכירה, שהוא בחי' קישוי לילד, וגם הוא בחי' גידול הנפש, בחי' (זכריה יב) כְּהִמְיֵר עַל הַכְּבוֹד [2], שהוא צער הגידול. מקרא קודש, זה בחי' שהכבוד שהוא בחי' קדש, כמ"ש (שמות כט) וַיִּקְדַּשׁ כַּכְּבֹּד, קורא את הרגלין, בבחי' צדק וקראוהו לרגלו כנל': והשאר לא ביאר [2]:

סח [2] כל הנפשות תאיכים ומתאזים לממון. ולא לממון בלבד מתאזים ואוהבים אותו, אלא אפי' להאדם שיש לו הממון, דרך בני אדם למשוך אליו ולאהוב אותו, מחמת שיש לו מומן, כמו שאנו רואין בחוש, וכמ"ש (משלי

¹ גם בדפוס תולדות שהיא, ומתורג-ו שהיא

² פ"ח הנ"ל ועוד בענין השם בוכ"ו עיין כוונות האר"ל על ברכת מלך עוזר ומושיע ומגן ואתה גבור לעולם אדני- (פ"ח כאן אות ג)

³ פ"ח שער זמירות פ"ה הנ"ל, ושער הכוונות תפלת השחר דרוש א'

⁴ מתורג-ו ש"פ

⁵ בגמרא הגרסא ששכח תלמודו לאנסו וכן גרס רבינו בתורה לו אות ה' [דף נא:] ע"ש ושי"ש שמוהר"ת ציין לגמ' בסתדרין צא. ולא לברכות כמו כאן לע"פ ששתיין לכוונה שנות כזה שטיא מימלא דכתיב יתהיה וכלייתו מלוחות וזכרי לוחות כאלון. ועיין לק"ה חובל כ סוף אות ד שמוהר"ת מנחל כאלן עפי' הנאכזר שם בחמה לו.

⁶ ספר הברית ח"א מאמר ה' מקריית מוסדות תבל פרק ג'

⁷ בתקפת ו' מחוק ונראה שכתוב ומקיס

⁸ עיין זהר בראשית לא. ד"ה ר"א קפך

⁹ עננין דמכסיין על עינין נזכר בוהר רע"מ פנחס רנב. הובא בענין אחר בתורה ב', ותורה טו, ובתורה טו תנינא. למוסד השכחה הלא מוחין דקטנות כמבואר בתורה טו ומורה לו נמלא שפוא הפך כיסוי העינים שע"ש החכמה נלמד (פ"ש"י בלאשית ג ז)

¹⁰ מתורג-ו כי מלאה

¹¹ מתורג-ו ומבריאים

¹² עיין תורה יש אתה א ואתה ס' תורה כ אות ד'

¹³ מתורג-ו מודיגתו

¹⁴ עיין תורה קלד

¹⁵ מתורג-ו כוונת

¹⁶ בתורג-ו יוסף

¹⁷ מתורג-ו התפלה

¹⁸ בתורג-ו הם

¹⁹ עיין לעיל תורה ג'

²⁰ הערת מוהר"ת בתקפא

²¹ * במדבר כה כו

²² בתורג-ו – כהמר (כמ"ש בפסוק) עיין בזכריה שהניקוד כהמר, ובכל המונקדים כולם יש כאן טעות שניקודו כהמיר.

²³ הפרוש עיין מצודת דוד – יבכו עליו במזירות לב כמו שממריים בבכי על מיתת הבכור:

²⁴ ועיין לק"ה חובל ג' יש שמוהר"ת מבאר מה שחסר כאן

²⁵ בדפוס נמצאת תורה טח בצילום 111 טור א'

²⁶ לא ידוע זמן ומקום אמירת תורה זו

ליקוטי

יד) **ואזהבי עשיר רבים**. וזה מחמת שהנפש באה ממקום עליון, שהממון בא ומשתלשל ומתהווה משם. כי בודאי התהלת המקום שמשתלשל משם הממון, הוא בוודאי^[א] בחי' קדושה ושפע קודש. ואח"כ נתגשם למטה, כדרך ההשתלשלות, ונתהווה ממון. וע"כ הנפש תאיבה לממון, מחמת שהנפש באה ממקום שהממון בא משם. אך צריך לבלי להתאוות להממון, כמבואר כבר כ"פ גודל גנות תאוות ממון ^[ב], רק להתאוות ולאהוב המקום שהממון בא ומשתלשל משם ^[ג] כנ"ל. ובבחי' זו רבי מכבד עשירים, כשארז"ל (עירובין פ"ו). מחמת שיש להם ממון שהוא בא ממקום גבוה כנ"ל :

ודע שראוי שכל ישראל יהיו להם ממון, ^[ד] אך יש מדה אחת שמפסדת ומאבדת מהם הממון. והיא מדה רעה מגונה, שקשה מאד להנצל ממנה. ואפי' אם ירצה א' להנצל ממנה, ובפרט בשביל תאוות^ה הממון, כדי שלא תפסיד לו את הממון, עכ"ז המדה רעה הזאת מתגברת עליו בילדותו ובקטנותו, ועיי"ז מפסדת ממנו הממון שהיה ראוי שיהיה לו. והמדה רעה הזאת היא מדת הכעס, שעיי"ז מפסיד ומאבד הממון הראוי לו. כי בבחי' שורש ההשתלשלות שמשתלשל הממון, ממקום שמשתלשל משם, הוא בחי' אחת עם הכעס ממש. וע"כ הבעל דבר כשרואה שמשתלשל ויורד שפע לאדם שיהיה לו ממון, אזי יורד ומזומין לו כעס, ועושה לו מבחי' ההשפעה 'וההשתלשלות שיורד אליו שיהיה לו ממון, עושה לו ממנו כעס. כי הכעס הוא ממש בחי' אחת וענין אחד, עם הממון, במקום שורש ההשתלשלות, ואין ביניהם שום הפרש. כי שניהם יורדים מגבורות, ונמשכין ממקום אחד ממש, בבחי' (איוב לו) **מצפון זהב יאתה**, וכתוב (ירמיה א) **מצפון תפתח הרעה**, היינו בחי' כעס, כמ"ש (קהלת יא) **והסר כעס מלבך והעבר רעה מבשרך**. כי הממון והעשירות הוא' בחי' חומה, כמ"ש (משלי יח) **הון עשיר קרית עוזו וכחומה נשגבה וכו'**. והכעס הוא קילקול החומה, כמ"ש (שם כה) **עיר פרוצה אין חומה איש אשר אין מעצור לרוחו**. והבעל דבר כשרואה שיורד לאדם השתלשלות שפע של ממון, שהוא בחי' חומה כנ"ל, אזי הוא עושה לו מזה ההשתלשלות, כעס, שמזמין לו דבר לכעוס, ונתקלקל בחי' החומה, על ידי הכעס כנ"ל. כי הכעס והממון הם בחי' אחת בשורש ההשתלשלות כנ"ל. וע"כ בקל מהפך לו ההשתלשלות שפע של ממון, שהוא בחי' חומה, לכעס, שהוא היפך החומה, ועושה לו **מחומה חימה**, שמהפך הממון לכעס כנ"ל ^[ז]. כי תחילת שורש^ה השתלשלות הממון, היא' מקום שהנפש באה משם, בבחי' (דברים כד) **ואליו הוא נושא את נפשו**, הנאמר על ממון של שכיר יום, וכמ"ש (איכה ה) **בנפשינו נביא להמינו**, וע"כ הנפש מתאוה ותאב לו כנ"ל. ועל ידי כעס מאבד נפשו, בבחי' (איוב יח) **טורף נפשו באפו**, כמובא בזהר (תצוה ד"ק פ"ב)^[ח] :

חומר אימור כעס וגזילה סח סט

מוהר"ן פו.

ודע שאפי' אם כבר הגיע לו השפע, ונתהווה ממנה ממון, וכבר יש לו הממון, שהוא בחי' חומה כנ"ל. על כל זה לפעמים הבעל דבר מגרה אותו בכעס גדול כל כך, עד שמפסיד ומאבד ממנו, אפי' הממון שיש לו כבר. אף שהיה ראוי שלא יוכל אז להפסיד לו הממון על ידי הכעס, מאחר שכבר נתהווה מההשתלשלות^ה השפע ממון, ושוב אי אפשר להתהפך לכעס, ואדרבא הממון שיש לו, שהוא בחי' חומה, ראוי שיגין עליו שלא יוכל להפסיד לו ולהזמין לו כעס, שהוא היפך "בחי' חומה. על כל זה יש כח ביד הבעל דבר להתגבר על האדם בכעס גדול כ"כ, שיפסיד ממנו אפי' הממון שיש לו כבר. כי כשהממון יורד לאדם, הוא בבחי' (תהלי' קיא) **טורף נתן ליראיו**. והוא מהפכו לכעס, ונעשה מזה **טורף נפשו באפו** כנ"ל. ה' ישמרנו^ה ויצילנו ממדה המגונה הזאת אכ"ר :

סט ^[ט] **דע** שהגזול את חבירו ממון, בזה הוא גזול ממנו בנים, היינו שהגזלן נוטל מהגזול בנים. כי עיקר הממון של האדם בא לו על ידי בת זוגו ^[י], כי ע"י אור נפשה ^[יא] מזה בא לו הממון. היינו ע"י שמתנוצץ ומתפשט אורות מאור נפשה, אלו האורות הם בחי' הממון. כי הממון הוא ממקום הנפש, כמבואר כמ"א ^[יב]. ונפש היא^ה בחי' נקבה כידוע בכתבי האר"י ^[יג]. כי היא^ה הבחי' האחרונה מן נפש רוח נשמה. וכן כלל נפש רוח ונשמה שלה, הוא בחי' נפש נגדו. כי כלל המדרגה^ה התחתונה, היא בחינות נפש, בחי' נקבה, נגד מדרגה^ה שלמעלה הימנה. ע"כ על ידי בחי' הנקבה בת זוגו, שהיא^ה בחי' הנפש אצלו, על ידה בא לו הממון. כי עיקר הממון תלוי בה, כמבואר כמ"א ^[יד]. כי היא בחי' רגליו, כ"ש בזהר (וירא קי"ב ע"ב) **רגלי חסידיו ישמור** ^[יז] דא איתתא. וכתוב ^[יח] **ואת כל היקום אשר בהגליהם** זה ממונו של אדם שמעמידו על רגליו (פסחים קיט) ^[יט]. כי עיקר הממון בא מבחי' נפש, בחי' נקבה, בחי' רגליו. וזה שאמרו רז"ל (יבמות ס"ב ע"ב) השרוי בלא אשה שרוי בלא חומה, היינו בלא ממון. כי חומה היא בחי' הממון, כמ"ש (משלי יח) **הון עשיר קרית עוזו וכחומה נשגבה וכו'**. וע"כ אמרו רז"ל (בי"מ ז"ט) **אייקרו לנשיכיו כי היכי דתתערתו** ^[כ]: וכל אדם ואדם כאשר הוא בא לעולם, הוא בא עם בת זוגו המיוחדת לו ^[כא] ועם סכום ממון הקצוב לו שיהיה לו בזה העולם. וכמה פירות, היינו בנים, שיהיו לו בזה העולם. והם בחי' אילן וענפים ופירות. היינו שאור נפשה הוא בחי' עיקר האילן, שממנו יוצאים ומתפשטים ענפים, היינו התנוצצות והתפשטות אורה, היינו בחי' הממון כנ"ל, הוא בחי' ענפים של האילן. ועל הענפים אלו גדלים הפירות, היינו הבנים. נמצא כשאחד גזול מחבירו ממון, הוא גזול ונוטל ממנו ענפים של האילן שלו, היינו התנוצצות אור נפשה, שמשם הממון כנ"ל. ע"כ עיי"ז הוא גזול ונוטל ממנו **נפש בניו ובנותיו** ^[כב],

תורה אור

משלי יד (כ) גם לרעהו ישנא רש ואהבי עשיר רבים: איוב לו (כב) מצפון זקב יאתה על אלוה נורא תוד: דימיה א (יד) ויאמר יהוה אלי מצפון תפתח רועה על פל ישיבי הארץ: קהלת יא (י) ונקסר כעס מלבך והעבר רעה מפשרך כי תגלות והשתרות תבל: משלי יח (יא) הון עשיר קרית עוזו וכחומה נשגבה במשכמו:

משלי כח (כח) עיר פרוצה אין חומה איש אשר אין מעצור לרוחו: דברים כ (טו) כי תצא כד (טו) כימו תמן שכרו ולא תבוא עליו השמש פי עני הוא ואליו הוא נשא את נפשו ולא יקרא עליו אל יהוה והיה בד חסא:

איכה ה (ט) בנפשנו נביא לחטנו מפני חרב המדבר: איוב יח (ד) טורף נפשו באפו ה'למענך תעזב ארץ ויעצמ צור ממקמו: תהילים קיא (ח) טורף גזלן לידאיו יזכר לעולם בריחו:

תורה סט

שמואל א- ב (ט) רגלי חסידו חסידיו ישמר ורשעים בחשך ידמו כי לא בכת יגבר איש: דברים עקב יא (ו) ואשר עשה לדתו ולאבידם בני אליאב בן ראובן אשר פצתה הארץ את פיה ותבלעם ואת גמיהם ואת חמליהם ואת כל היקום אשר בהגליהם בקרב פל ישאל:

¹⁰ **עיין זוהר תוריע נב.**

¹¹ אור נפשה מה הוא עיין שער פסוקים פ' וירא הובא בדעת ותבונה פרק טו בסוד ההוא רווח דשביק בה בעלה ועיין ביאר העניין בלקי"ה פדיון הבכור א'

¹¹ * לעיל תורה נט ותורה סח ולקמן תורה מז תנינא

¹² בתולד- הוא

¹² שער פסוקים הג"ל

^{12א} גם בתולד- כי היא, בדפוי"ד- כי הוא (ו' לא בורר כ"כ), בתולד- כי הנפש היא, בתצרו- כי הופש) היא, בתשכט- כי היא

^{12ב} מתולד- המדרגה

^{12ג} מתולד- מדרגה

^{12ד} גם בתולד- שהוא, בדפוי"ד ומתולד- שהיא

^{12ה} כנ"ל בזהר תוריע ממונא באתיה וכי ליה ברנש וכו' וכתבי בטח בה בעלה ושלל לא יחסר (פל"ח ג)

^{12ו} שמואל א- א' ב' ט'

^{12ז} * דברים יא ו'

^{12ח} עיין יבמות סג. שגם באשה אמרו חז"ל שמעמידתו על רגליו

^{12ט} בכל המנוקדים כולט – אוקירו (כלשון הגמ' והתיקונים)

¹³ **עיין תיקון ע' דף ככו:**

^{13א} עיין ריש תורה רסה

^{13ב} לשה"כ בראשית מז טו

^[א] מתרצו - בודאי

^[ב] עיין לעיל תורה יג ותורה כג ותורה נו אות ה' וט' ולקסי' עצות ערך ממון אותיות לא לב, ותורה קנג ותורה א תנינא וספורי מעשיות מעשה מבעל תפילה.

^[ג] עיין תורה כג [דף לה: ריש טור ב']

^[ד] עיין לקי"ה פורים ו' א'

^[ה] בתשכט - תאות

^[ו] בתשכט - והשתלשלות

^[ז] בדפוי"ד ותולד- היא, בתקפא- הוא (לא ברוח), מתולד- היא

^[ח] ועיין מזה גם בתורה נט אות ה'.

^[ט] תיבת שורש נוסף בתקפא

^[י] בדפוי"ד ותולד- היא, בתקפא- היא (לא ברוח), מתולד- הוא

^[יא] עי"ש פי' אור יקר לרמ"ק כרך י' עמ' קנא קנב ועיין שערי קדושה למהר"ח ח"ב שער ד'. ולעיל תורה נט אות ה' וספר הלקוטים להאר"ז"ל משלי פי"א.

^[יב] בתשכט - מהשתלשלות

^[יג] בתולד- בחינות

^[יד] מתרצו - ישמרינו

^[טו] תורה זו נאמרה כשרבנו גר בברסלב, ו"א שנאמרה בראש השנה, ו"א שנאמרה אחרי שנאמרה תורה נט בר"ה שנת תקטו ועיין חיי מוהר"ן סימן כט ופל"ח תורה זו אות ג' ובספר באש ובמים ח"ד פרק כה עמ' רסב.

מאמר חומר איסור כעס

מספה"ק ליקוטי מוהר"ן

זמן ומקום אמירת התורה

לא ידוע

פתיחה

בסוף התורה סט כתב מוהרנ"ת שתורה סט שייכת לתורה סח ושתייהן שייכות לתורה נט היכל הקודש, ע"ש אות ה', שנראה שתורה סח היא הרחבה של המבואר שם שעשירות היא ע"י כבישת הכעס, ותורה סט היא הרחבה של המבואר שהגזול ממון חברו כאילו גזול נפשו. יסוד העניין הוא הקשר ההדוק בין הממון לנפש, שבשרשם הם משרש אחד ממש. כמחז"ל (מועד קטן כח.) 'בני חיי ומזוני לא בזכותא תליא מילתא אלא במזלא תליא מילתא', וביאר ההאר"ז"ל שהם נולדים מיחוד שתי המדות שבי"ג מדות של רחמים הנקראות מזל, מידה ח' מדת נוצר חסד ומדה י"ג מדת ונקח. בתורה שלנו מדבר רק על חיי ומזוני דהיינו הנפש והממון ולקמן בתורה סט ידבר גם על בני.

בתורה שלנו, מדבר רבנו שכיון שהממון והנפש שרשם אחד הם יורדים תמיד ביחד, ואז הוא ממון דקדושה עם מדת ההסתפקות, ומתקיים בו איזהו עשיר השמח בחלקו, ואזי הממון הוא חומה. אבל ע"י חימה אפשר לקלקל את החומה הזו. ומבאר רבנו שכיון שגם הכעס הוא נפש וחיות גדולה, גם הוא נמשך משם, דהיינו שבאתערוותא דלתתא יכול אדם ע"י כעס להפך את הנפש הקדושה היורדת אליו עם הממון, לנפש דסט"א, ואזי יורד הממון בלי מדת ההסתפקות, ונהפך לממון השמור לבעליו לרעתו, כמבואר בתורה כג שבמקום להיות שפע כפול, שגורם לאדם להיות תמיד שמח בחלקו, הוא מתהפך לחסרון כפול, כמאחז"ל יש לו מנה רוצה מאתים, ויש לו מאתים רוצה ד' מאות, והחסרון כמו מכריח אותו לרדוף אחר הממון ונעשה תמיד דואג ועצב וחסר.

לקוטי הלכות

ח"מ ח"ב דף קץ. שכירות פועלים ד' (ו' אותיות) מבאר ש"לא תלין שכר שכיר" דהיינו שלא יעבור יום מסיום העבודתו, כי כל יום צריך להמתיק את הדינין שהם כעס ממנו, (ג) כל יום תחילתו חוזר הכל לצמצום של תחילת הבריאה וצריך להמתיק הדין שהוא בחי' כעס.

ח"מ ח"ב דף רל נזיקין א' (אות אחת) א' מבאר שכל דיזק הוא בחי' כעס לכן משלם שכין שהפך ממון לכעס תיקונו לתת ממון עבור הדיזק שנעשה מהכעס

או"ח ח"ג דף רסד: פורים ו' (כ' אותיות) (א) קשה כיצד יש עשירים כעסנים ובפרט עכו"ם שכל העשירות אצלם, התירוץ כי באמת עקר העשירות הוא עשירות דקדושה – שהיא הגדלת השם והנפש דקדושה, כמבאר שם (בסימן נט הפ"ל). שעקר הגדלת השם והנפש הוא על-ידי עשירות, וכל העשירות של כל העולם נמשכת משרש נפשותם ושם הקדוש של ישראל בבחי' כל ישראל בני מלכים ובודאי העשירות היא לבני מלכים, לכן כל העשירות ראוי שתהיה רק לישראל אבל ע"י שמפילים את ישראל ששרש נשמתם בעשירות לכעס. אבל ע"י כעס מפסידיים את הממון ואז מפסולת השפע סוספיתא דדהבא ממנה יש לרשעים יניקה אבל עשירותם היא בלא שום קדושה ועשירות כזו אפשר שתהיה גם לכעסנים (ט) ביון ששרש נשמות ישראל בעשירות לכן ירדו למצרים העובדים לצאן הנקרא עשתרות לשון עשירות ולכן כשיצאו היה ברכוש גדול.

הקדמה

תורה זו נקראת חומר איסור הכעס, ותחילה מדבר ממעלת העשירות שמגלה שנפש העשיר היא ממקום גבוה ועל כן אוהבי עשיר רבים, ומבאר שהממון והנפש והכעס שרשם אחד ומבאר ההפסד הגדול שגורם הכעס, דהיינו שמפסיד נפשו וע"י את ממנו.

חז"ל בגמרא¹ ומדרש זוהר² והסוד³ דברו הרבה בחומר מדת הכעס, ובהרבה ספרים⁴ מבארים ומזהירים עליה. שהוא טורף נפשו באפו, ועוקר את נשמתו⁵.

¹ אלו תשנא. יא עד בכ"סין תשנא.

² ראה נדרים כב: ופסחים סו: פסחים ק"ג: קדושין עא.

³ כל הכועס כעובר ע"ז וזהו ח"א כז: וח"ג קטט. ורלד: ותיקון ע' דף קכט: ואסור להסתכל בפניו וזהו תצוה קפב: וספר חסידים תקנא

⁴ ספר הליקוטים (להאר"ז"ל) – פ' וזאת הברכה – פרק יא – וז"ס פסוק טורף נפשו באפו, כי האדם טורף ועושה את נפשו טריפה, וממיתה בעת אפו וכעסו, והוא טורף אותה ומשליך אותה ממנו, ואעפ"י שעושה האדם תיקונו לנפשו ומצות רבות, הכל נאבדים לגמרי, כי הולכת אותה הנפש ונכנסת אחרת במקומה, וצריך לחזור ולתקן כמתחילה. וכן בכל פעם ופעם שהוא כועס: נמצא, כי בעל הכעס אין לו תקנה, כי הוא תמיד ככלב שב על קיאו. ואם היתה מתעברת בו איזו נשמה קדושה לטייעו, גם היא מסתלקת. ועל זה נאמר טורף נפשו

החדוש של רבנו כאן הוא, שהכעס מפסיד מהאדם את הממון הראוי לבוא לו. בפשטות משמע ממון כפשוטו, אבל בעיון יותר נראה שעיקר הכוונה שהכעס מהפך את הממון של האדם להיות לרעתו, וכמה ממון שיהיה לו הוא נעשה עוד יותר עני וחסר. כי האדם "טורף נפשו באפו" (איוב יח ד'), כי האף והכעס הוא הנפש בעצמה שנהפכת מנפש קדושה שהיא חיות עצומה לכל דבר שבקדושה, לנפש דסט"א שהיא חיות עצומה של כעס של חורבן והרס¹.

ועיקר החדוש הוא שהנפש והממון באים משרש אחד נפלא וגבוה מאד שבכתר, והכוונה ל"ג מדות של רחמים שבאריך אנפין, שם מיחוד שתי מדות של רחמים מדת נוצר חסד ומדת ונקה, נולד שרש הנפש וממון ובנים. וכמו שאמרו במועד קטן כח. בני חיי ומזוני במזלא תליא, כי שתי מדות אלה נקראות מזל ומשם נזולים למטה הבני חיי ומזוני, (כמבואר כל זה בספר הלקוטים להאר"ז² פרשת תולדות)

כאן מדבר רבנו רק מחיי ומזוני, דהיינו נפש וממון (ובתורה סט ידבר גם על הבנים), וכיון ששרשם אחד הם יורדים ביחד, ואז כשהממון בא עם הנפש דקדושה הקשורה בו, אזי הוא שפע כפול (ממון עם הסתפקות ושמחה) ואז העשירות היא חומה, כחז"ל באבות איזהו עשיר השמח בחלקו.

אבל כשח"ו אדם כועס דהיינו מחליף את נפשו היורדת עם ממון בנפש דסט"א, ואז הממון בא לבדו גשמי לבד, בלא ההסתפקות ושמחה בחלקו, ואז הוא "עושר שמור לבעליו לרעתו" (קהלת ה' יב), כי יש לו מנה מבקש מאתים (קהלת רבה ג' י) ותמיד הוא בחסרון ועצבות ורדיפה אחר הממון. כמבואר בתורה כג.

הכעס הוא בחי' תוספת נפש, דהיינו חיות עצומה הבאה מלמעלה, כי מזה שהכעס מתגבר בכח עצום עד שהאדם יכול אז לעשות מעשים למעלה מכוחו הרגיל, אפשר ללמוד על הכח שיש בנפש, שהרי הן דבר אחד ממש, רק מצטייר בכלי אחר אבל כוחו אחד עצום מאד.

באפו, ולא יוכל להשיג שום השגה, כי הוא בונה וסותר כל מה שבונה. אך כל שאר העבירות אינם טורפים ועוקרים את הנפש, רק פוגמים אותה, ונשאר בה הפנימה, אך הכעס צריך תיקונים והכנות רבות, לחזור להביאה אחר שנטרפה. ואולי אין לו תקנה, כפי בחינת מציאות הכעס. לכן צריך להזהר אפילו בשום כעס, מלבד מצות. וכמעט הרב ז"ל היה מוכיח לתלמידיו על שהיה כועס עם אחיו כשהיה קורא עמו, ולא היה לומד כרצונו, והיה כועס עמו, ואפילו בזה היה מוכיחו: (ועיין שערי קדושה למהר"ו ב' ד' וביאר הרמ"ז לזהר ח"ב קפב:)

¹ דגל מחנה אפרים משפטים (ד"ה כי ועוד) ספר קהלת יעקב - ערך כעס - אות ד' נראה טעם אחר על זה שהמקוה תיקון הכעס, ויתבאר ענין הכעס, סוד הכעס בא מהסתלקות אור החכמה, כי החכמה אין בה שום דין כלל, ובינה דינים מתערין מינה (זוהר אחרי ס"ה. ועוד). וראה שערי קדושה ח"ב שער ד'

² הובא בשערי קדושה - חלק ב שער ד - ובוזוהר פרשת תצוה (קפ"ב א' רס"ג ב') אי בר נש כעיס עקר מניה נשמתא עילאה קדישא למשרי באתרה סטרא אחרא ודא איהו בר נש דמריד במאריה ואסיר לאתקרבא בהדיה, ודא איהו טורף נפשו באפו, דטריף נפשיה ואשרי באתרה אל זר, כי במה נחשב הוא, עבודה זרה אקרי, ומאן דאשתעי עמיה כאלו אתחבר לעבודה זרה ממש, דעבודה זרה ממש שריא בגויה, ואסיר לאסתכלא באנפוי ועליה כתיב (ויקרא י"ט ד') אל תפנו אל האלילים, ועל דא כתיב (שמות ל"ד י"ז) אלהי מסכה לא תעשה לך. וכל מסאביא אתרכיין בר מהאי, בגין דמסאיב גופא מגו ומבר, ונפשא כולא מסאב. ואפילו כד אתי האי בר נש ועקר לההוא זר מגויה מכל וכל לעלמין ולבתר אשתדל לאתקדשא ולאמשכא ההיא קדושה דנשמתא קדישא עליה, כדן, ולואי דאתקדש דכיון דערקת מניה זמנא חדא כמה יעביד בר נש עד די תיתוב לאתרה:

ו**תרגום** - בווהר פרשת תצוה אם בן אדם כועס עוקר ממנו נשמה עליונה קדושה להשרות במקומה סטרא אחרא וזה הוא בן אדם שמורד באדונו ואסור להתקרב להיות עמו וזה הוא טורף נפשו באפו דטורף את נפשו ומשרה במקומה אל זר. כי במה נחשב הוא, ונקרא עבודה זרה, ומי שמדבר עמו כאלו מתחבר לע"ז ממש. דעבודה זרה ממש שורה בתוכו. ואסור להסתכל בפניו ועליו כתוב אל תפנו אל האלילים ועל זה כתוב אלהי מסכה לא תעשה לך. וכל טומאות יש להם טהרה חזין מזה, בעבור שמטמא גופו מבית ומחוץ. ומטמא את כל הנפש, ואפילו כאשר יבא בן אדם זה ויעקר לסטרא אחרא מתוכו מכל וכל לעולם ואחר כך ישתדל להתקדש ולהמשיך אותה נשמה של הקדושה עליו, אז הלואי שיתקדש, וכיון דנעקרא ממנו פעם אחת כמה יעשה הבן אדם עד שישוב למקומה:

¹ **ראה שער רוח הקודש** (להאר"ז²) דף ח:-- גם מדת הכעס, מלבד מה שמונעת ההשגה לגמרי, וכמו שמצינו על פסוק ויקצף משה על אלעזר ועל איתמר (ויקרא י') וארז"ל כל (הכועס) (אדם שכועס) אם נביא הוא נבואתו מסתלקת ממנו וכו' האמנם יתר רעה יש לו מדבר הנז' כמו שנבאר, והנה מורי ז"ל היה מקפיד בענין הכעס, יותר מכל שאר העבירות, אפי' כשהוא כועס בשביל מצוה, ובענין משה כנז"ל, והיה נותן טעם לזה ואומר, כי הלא כל שאר העבירות אינם פוגמים אלא כל עבירה ועבירה פוגמת אבר אחד, אבל מדת הכעס פוגמת כל הנשמה כלה, ומחליף אותה לגמרי, והענין הוא, כי כאשר יתכעס האדם, הנה הנשמה הקדושה מסתלקת ממנו לגמרי, ונכנסת במקומה נפש מצד הקל' וז"ס מש"ה טורף נפשו באפו וגו' (איוב י"ח) כי ממש טורף נפשו הקדושה, ועושה אותה טריפה וממית אותה בעת אפו וכעסו, וכמבואר בווהר בפ' תצוה דף קפ"ב ע"ב וע"ש כמה מגזים ענין הכעס, עד שאומר, כי מאן דמשתעי עם הכועס, כאלו משתעי עם ע"ז עצמה, וע"ש, ואעפ"י שעושה האדם תקונים לנפשו ותשובה מעולה על כל עונותיו, ומצות רבות וגדולות, הכל נאבדים ממנו לגמרי, לפי שהרי אותה הנשמה הקדושה, שעשתה כל המעשים הטובים, נתחלפה בטמאה, והלכה לה, ונשארה שפחה טמאה במקומה, וירשה את גבירתה, וצריך שיחזור פעם אחרת, לחזור ולתקן כל התקונים הראשונים שעשה בתחלה, וכן הוא בכל פעם ופעם שהוא כועס נמצא כי בעל הכעס אין לו תקנה כלל, כי תמיד הוא ככלב שב על קיאו, וגם גורם היזק (דף י"א) גדול אחר לעצמו, והוא כי הנה אם עשה איוו מצוה גדולה אשר בסבתה היתה איוו נשמה קדושה של איוו צדיק ראשון מתעבר בו בסוד העיבור לסייעו כנודע, ועתה ע"י הכעס מסתלקת גם היא, והוא ג"כ ענין טורף נפשו באפו, באופן, כי מי שהוא בעל כעס, אי אפשר לו, כל ימי היותו בעל מדה זו, להשיג שום השגה, אפילו אם יהיה צדיק בכל שאר דרכיו, לפי שהוא בונה, וסותר כל מה שבנה, בכל עת שכועס, אמנם שאר העבירות, אינם טורפים ועוקרים הנפש ממש, אמנם נשארת דבוקה בו, אלא שהיא פגומה, בבחי' אותה העבירה שעושה בלבד, וכאשר יתקן הפגם ההוא לבדו, יתוקן לגמרי, אבל הכעס, צריך תקונים רבים, והכנות רבות, לחזור להביא את נשמתו הנטרפת ממנו, וכולי האי ואולי, כנז' בווהר בפ' תצוה כנז"ל, כי לפעמים כפי בחי' ומציאות הכעס ההוא, אין לו עוד תקנה כלל, ולא די זה אלא אפי' כשהייתי מלמד את אחי יצ"ו, ולא היה יודע כפי יצוני, והייתי מתכעס עמו על הדבר הזה, וגם על הדבר הזה הזוהירני והוכיחני מורי ז"ל במאד מאד.

וכיון שהנפש קדושה של ישראל והממון משרש אחד כנ"ל, מבאר מהורנ"ת בלק"ה פורים ו' (עפי" תורה נט אות ה'), שעל כן עיקר כור ההיתוך והזיכוכך שלהם היה במצרים, וירידתם למצרים היתה דייקא עם ירידת כל הממון שבעולם לשם, וכן יציאתם ממצרים היתה שיצאו עם כל הממון של העולם שהיה שם.

תאות ממון וכעס ופגם הברית

בתורה כג מבאר שתאות ממון קשור לפגם הברית, וראה גם לק"ה (קדושין ג' ג') שמקשה סתירה מספורי מעשיות מעשה מבעל תפלה ומדינת העשירות, שהתאוה הקשה ביותר היא תאות ממון, ובתורה ל"ו אמר שעיקר הנסיון הוא בתאוות ניאוף. ומבאר מהורנ"ת שהן עניין אחד. עוד מבואר בתורה כג שכדי להסתכל בשרש הממון ששם הוא אור צח, אי אפשר אלא ע"י תיקון הברית. ממילא גם כאן מה שאומר רבנו שאוהבי עשיר רבים, אבל צריך לבלי להתאוות לממון הגשמי, אלא לשרש הממון, זה תלוי בתיקון הברית, על כן רבי מכבד עשירים, רבי דייקא שנקרא קדוש ע"י תיקון הברית, ובכוחו להסתכל בשרש הממון.

וכיון שתאוות ממון היא גם תאוות ניאוף, והכעסן מבואר כאן שהוא לא יכול לזכות לממון דקדושה, מובן שהוא גם לא שומר הברית, ועיין שיחות הר"ן סימן רמט"ו¹ מעשה בת"ח כעסן שרבינו אמר הסיבה כיון שנכשל במעשה ער, שהקב"ה קראו רע, ועיין זהר ח"א נז. שמדייק מדוע נקרא רע ולא רשע כי עבירה זו גורמת להיות רע וכעסן דייקא. וכן מבואר בתורה זו ובתורה נט אות ו' שכעס נקרא רעה וכן פגם הברית נקרא רע כנ"ל בראשית לח ז' ויהי ער וכו' רע בעיני ה' וכמבואר בזהר ח"א דף קפו:)

קושיות

א. צ"ע עיין תורה נז שם יותר מבואר עוון הכעס שהוא עיקר התגברות היצה"ר, ואילו כאן לכאורה רק הפסד ממון, ומדוע א"כ הוא כל כך חמור ואסור, עוד צ"ע הרי אדרבה לא מצא הקב"ה מדה טובה לישראל אלא עניות (חגיגה ט:ז)², א"כ מה ההספד הנורא שגורם הכעס? אבל לפי מה שביארנו שעיקר ההפסד הוא מדת ההסתפקות שזוכים ע"י הנפש הקשורה לממון מובן.

ב. ישראל מצד עצמם ראוי שיהיה להם עשירות ורק מדת הכעס מפסדת – צ"ע הרי בנדה טז:ז³ מבואר שקודם ההריון הקב"ה גזור על האדם אם יהיה עשיר או עני. ועוד דרשו חז"ל בשבת קנא:י"א⁴ עה"פ בגלל הדבר הזה גלגל הוא שחזור בעולם, נמצא שהיא גזירת הקב"ה ולא האדם גורם לעצמו. לכן נ"ל פשוט שמה שאומר רבנו כאן שע"י כעס מפסיד ממון עיקר הכוונה שמפסיד את הנפש הקשורה לממון ואזי נעשה הממון לרעתו וגורם לו רק הרגשת חסרון דאגה ועצבות.

ג. מדת הכעס בילדותו מפסדת ממנו ממון בגדלותו – צ"ע שזה סותר לביאורו שביאר שמהפך את השתלשלות הממון לכעס וזה בכל פעם שכועס וכיצד יתכן שהכעס שכעס בעבר יקלקל ממון שיוּרד עכשיו? ונראה שרבנו קיצר וכיון לרמוז שיש שפע שבכל יום ויש שפע שמוכן לאדם מהוולדו מה שקודם שנולד גזור הקב"ה אם יהיה עשיר או עני, וישראל כולם ראוי להם מצד נשמתם להיות עשירים, אבל ע"י כעס מפסידים. אלא שצ"ע כמה בחירה יש לילד להתגבר על כעסו? ועוד כיון שנגזר שיהיה עני מה בכך שמצד נשמתו ראוי שיהיה לו ממון הרי הקב"ה גזר שיהיה עני ומה יועיל? וראה בתענית כה. מעשה מרבי אליעזר בן פדת שהקב"ה אמר לו שכדי לבטל הגזרה שנגזר שיהיה עני צריך להחריב את עולם, אבל ראה תורה יד מה שהבאנו שזו היתה גזרה על חטאו בגלגול קודם. ואולי רבנו מדבר בנשמות חדשות שהם מפסידים את העשירות הראויה להם ע"י כעס בילדותם, אבל מי שבא בגלגול והעניות תיקון לחטאיו הקודמים, לא הכעס גרם אלא חטאיו. וצ"ע.

ד. אוהבי עשיר רבים צ"ע מה המעלה בזה? הרי אצל הרוב הטעם כיון שאוהבים את הממון הגשמי ומצפים לקבל מהעשיר, וראה לק"ה ערב ג' יב שמהורנ"ת מצטט גם את הפסוק "וכל הָרַע לאיש מתן", מפורש שאע"פ שהם נעשים לו רִיעים וחברים כיון שנותן להם ממון ולא בגלל עצם היותו עשיר אע"כ מפרש שהסיבה היא כיון שהוא עשיר ועשירותו היא משרש עליין צח ומצוחצח. ונ"ל שאדרבה זה מה שמוזהר רבנו שאומר בהקשר לאוהבי עשיר רבים שצריך להזהר שלא לאהוב את הממון הגשמי אלא את השרש שמשנו יורד הממון. נמצא שבאמת אוהבי עשיר רבים בגלל ששרשם באור הצח העליון, אבל אוהבי העשיר צריכים זהירות כנ"ל.

¹ שיחות מוהר"ן – אות רמט – אחד עמד לפני בכפר ושמו וכו'. והיה מקובל גדול ולמדן. אבל דרכו היה שהיה בכעס תמיד על פועליו ומשרתיו וכיוצא, והכה אותם וכיוצא בזה. ענה רבנו זכרוננו לברכה ואמר: מפני מה כתיב (בראשית לח ז'): "ויהי ער בכור יהודה רע בעיני ה'" מדוע רע ולא רשע? (ועיין בזהר הקדוש (א נז). שמדקדק גם כן דקדוק זה) אך מי שעובר עברה זו של ער חס ושלום, הוא רע תמיד (שקורין בלשון אשכנז ביז), דהינו שהוא איש רע ובכעס תמיד. ולא אמר רבנו זכרוננו לברכה יותר:

² חגיגה דף ט: אמר ליה אליהו לבר הי וואמרי לה לרבי אלעזר מאי דכתיב הנה צרפתיך ולא בכסף בחרתיך בכור עוני מלמד שחזר הקדוש ברוך הוא על כל מדות טובות ליתן לישראל ולא מצא אלא עניות אמר שמואל ואיתימא רב יוסף היינו דאמרי אינשי יאה עניותא ליהודאי כי ברזא סומקא לסוסיא חירא:

³ נדה דף טז: – דרריש ר' חנינא בר פפא אותו מלאך הממונה על ההריון לילה שמו ונטל טפה ומעמידה לפני הקדוש ברוך הוא ואומר לפניו רבונו של עולם טפה זו מה תהא עליה גבור או חלש חכם או טיפש עשיר או עני ואילו רשע או צדיק לא קאמר כדר' חנינא דא"ר חנינא הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים

⁴ שבת דף קנא: דאמר שמואל אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שיעבוד מלכיות בלבד שנאמר כי לא יחדל אביון מקרב הארץ תניא רבי אלעזר הקפר אומר לעולם יבקש אדם רחמים על מדה זו שאם הוא לא בא בא בנו ואם בנו לא בא בנו בא שנאמר כי בגלל הדבר הזה תנא דבי רבי ישמעאל גלגל הוא שחזור בעולם

ה. צריך להתאוות ולאהוב את שרש הממון ולא את הממון הגשמי – צ"ע איך אפשר לאהוב את שרש הממון מי שהוא לא בעל השגה? וראה בלק"ה ערב ג' יב מבאר שהכוונה לרצון העליון דהיינו כסופים לדביקות בו ית' ונראה פשוט שהכוונה גם לכסופים לזכות לנפש דקדושה הנ"ל שזוכים על ידה למדת ההסתפקות והשמחה בחלקי, שגם היא משתלשלת.

ו. הכעס מצייר את הממון לכעס – צ"ע בשלמא הנפש היא חיות גדולה, ואפשר לצייר אותה לחיות גדולה של כעס, אבל הממון איזה חיות יש בו שאפשר לצייר אותו לכעס? לכן נ"ל שהכוונה לנפש היורדת עם הממון היא הנהפכת לכעס וכמ"ש טורף נפשו באפו.

ז. הממון חומה – צ"ע הרי רואים בחוש עשירים כעסנים וגאוותנים ואדרבה עשיר יענה עזות וכעס הוא ענף הגאוונה. ראה תורה נט שהחומה היא אריכות אפים. וראה לק"ה פורים ו' א' ו' שמקשה ומתרץ. ומבאר שהממונה על הכעס הוא עשו ויניקתו מפסולת הממון ע"כ ע"י שמפיל את ישראל לכעס אזי ישראל מפסידים את הממון דקדושה ואז יש ניקה לגויים מפסולת הממון על כן יש להם ממון אע"פ שהם כעסנים כי מקבלים מעשו שהוא כעסן אבל בממון שלהם אין שום קדושה כלל.

עד כאן ההקדמה



תורה סח נ"ג

כל הנפשות תאיבים ומתאויים^{י"ד} **לממון** דהיינו נמשכים אליו, כי הנפש והממון שרשם אחד ברצון העליון שבכתר מיחוד מזל נוצר ונקה שבי"ג מדות של רחמים, וכחז"ל (מועד קטן כח) בני חיי ומזוני במזלא תליא מלתא, וחיי ומזוני הם הנפש והממון, והכלל שכל דבר נמשך לשרשו, כפי שיתבאר לקמן.

ולא לממון בלבד מתאויים ואוהבים^{ט"ו} **אותו, אלא מאותה סיבה גם מתאויים ואוהבים אפי' להאדם שיש לו הממון, דרך בני אדם למשוך אליו ולאהוב אותו, מחמת שיש לו ממון**^{ט"ז}, כמו שאנו רואין בחוש, וכמ"ש (משלי

^{י"ד} לק"ה פורים הלכה ו' אות א' – באמת ממה שיש להעכו"ם והרשעים עשירות אף-על-פי שהם מלאים בעס ורציחה מאד? – זה נמשך מזה שמתגרים בישראל ומכניסים בהם בעס, כי כל יניקת העבו"ם – מעשו, שממנו יצא עמלק, שהוא "ראשית גוים", ועשו ממנה על בעס, כי הוא הסמך מם, הוא המסית (בבא-בתרא טז). הוא המתגרה בכל נפש מישראל בשרואה שנמשך לו שפע ממון ועשירות, הוא מתגרה בו ומכניס בו בעס וחמה. ועל-ידי-זה מפסיד העשירות שלו ומהפכו לבעס כנ"ל. ואזי מהשפע שהיה מוכן לירד לזה עשירות אף-על-פי שנתקלקלה ונתהפכה לבעס, אף-על-פי-כן מפסלת השפע, שהוא בחינת סוספיתא דדהבא נמשך העשירות להסטר-א-אחרא, שהם העכו"ם והרשעים שיניקתם מבחינת סוספיתא הנ"ל. וזאת העשירות הוא בהפך מהקדשה כי על-ידי-זה העשירות נתעלם שם ה', חס ושלום, ומתגבר שמות החיצונים. ועל-כן יכולים העבו"ם והרשעים לקבל עשירות, אף-על-פי שהם כעסנים, כי כל העשירות שלהם הוא בחינת פסלת שנמשך מבעס של ישראל, כנ"ל. ובאמת כל העשירות של העבו"ם והרשעים אינו שלהם כלל, רק הוא בבחינת גולה בידם, כי עקר העשירות נמשך מנפשות ישראל, רק הם התגרו להכניס בעס בישראל, ועל-ידי-זה קלקלו העשירות ונתהפך לבעס – ומפסלת העשירות הנה קבלו עשירותם, ועל-כן יכולים לקבלו על-ידי בעס – כי משם כל עשירותם.

^{ט"ז} לא ידוע זמן ומקום אמירת תורה זו

^{י"ד} וכן לקמן נקט לשון כפול זה וצ"ע ואולי מתאבים הוא רצון פנימי יותר בחי' אב לשון רצון כמו אבית תהלה מגושי עפר אבל תאוה לשון תאוה היא לעינים הנאמר בחטא אדה"ר אולי היא עניין חיצוני יותר.

^{ט"ו} צ"ע שלשון אוהב כאן הוא לשון לקיחה ולא לשון נתינה, ובדרך כלל אהבה היא מצד החסד דהיינו נתינה. ואולי "כי בנפשו יביא לחמו" וצ"ע.

^{ט"ז} בתורה נט אות ה' מבאר שעל כן צריך המקרב רחוקים להיות עשיר שיתאוו רחוקים להכלל בנפשו ויוכל לקרבם לעבודת ה'.

(יד) א/ ואוהבי עשיר רבים. והוסיף מוהרנ"ת/2 וכולם ריעים וחברים לאיש מתן (משלי יט ו):

ומבאר רבנו זוה ענין סגולי שיש בממון, מחמת שהנפש באה ממקום עליון, שהממון בא ומשתלשל ומתהווה משם סוד בני חיי ומזוני, ששרשם במזל עליון, שבכתר והרצון העליון (לק"ה) ו' עיין ספר הליקוטים/3 שהם מזיווג שני המזלות נקה ונוצר חסד, דהיינו המדה השלש עשרה והמדה השמינית שבי"ג של רחמים, ומשם נזולים הבני חיי ומזוני דהיינו הבנים הנפש ועשירות, ובשרשם שם הם אור צח, וכשירוד למטה מתעבה ומצטייר בגשמיות כפי הכלים שהאדם מכין לו למטה. כי בודאי התחלת המקום שמשתלשל משם הממון, הוא בודאי בחי' קדושה ושפע קודש עיין תורה כג אות ה' שכתב כי שם בשרשה השפע כולו אור צח ומצוחצח ותענוג רוחני. ואח"כ נתגשם למטה, כדרך ההשתלשלות, ונתהווה ממון/4. וע"כ הנפש תאיבה לממון, מחמת שהנפש באה ממקום שהממון בא משם כי נפש בחי' רצון כמ"ש (בראשית כג ו) ו' "יש את נפשכם", ושרשה ברצון עליון הנ"ל, והכלל שכל דבר נמשך לשרשו.

עתה יבאר שכיון שאוהבי עשיר רבים כנ"ל מצד שהנפש נמשכת לשרשה, אבל צריך להיזהר מאד לא להפריד את הממון משרשו, כי אם ח"ו מתאווה לממון עצמו לבד, אזי הוא נעשה עבודה זרה והשקר הגדול ביותר, ומפיל לעצבות ודאגה וחסרון עצום וכל שקל שיש לו מכפיל את הרגשת החסרון יותר. ועל כן כשרואה עשיר צריך להזהר שלא לאהוב את ממונו הגשמי אלא רק את השרש שמשם משתלשל אליו הממון, ובזה מבאר רבנו הא דרבי מכבד עשירים, כיון שידע להיזהר מתאוות ממון, וכיבד אותם רק מצד היותם קשורים לשרשם דהיינו עשיר ששמח בחלקו ועי"ז הוא גם נדיב, וכנ"ל וכל הרע לאיש מתן.

אך צריך לבלי להתאוות להממון הגשמי, דהיינו למבטח בוגד שיש בכח הקניה של הממון, בבחי' "הכסף יענה את הכל", כי בבחי' זו הממון הוא עבודה זרה, שכוללת כל העבודות זרות, כמבואר כבר כ"פ-

א משלי פרק יד (ב) גם לרעהו ישנא רש ואהבי עשיר רבים:

ב עיין לק"ה ערב ג' אות יב ועל כן נקרא הממון כסף לשון פסופין ורצון, כי משם שרשו בקדושה וכנ"ל ועל כן (משלי יט) רבים יחלו פני נדיב ו כל הרע לאיש מתן, (הרע לשון רעים דהיינו חברים לאיש שנותן) (ושם יד) "אהבי עשיר רבים". והכל משתוקקים ונכספין אליו ומתחברים עם העשיר, כמובא בדברי רבנו זכרוננו לברכה (סימן סח). כל זה מחמת שהממון בשרשו נמשך מבחינת רצון כנ"ל, ועל כן מזוני לאו בנכותא תליא כי אם במזל, כמו שאמרנו רבותינו זכרונם לברכה שהוא בחינת מזל העליון, שהוא בחינת דקנא קדישא פידוע, שהוא בחינת רצון, כמבאר בהתורה הנ"ל שהארת הרצון על ידי בחינת הניגון הקדוש, עין שם.

ג משלי פרק יט (ו) רבים יחלו פני נדיב וכל הרע לאיש מתן: - פירוש כולם חברים לאיש שנותן.

ד לק"ה ערב ג' יב הנ"ל

ה עיין ספר הליקוטים (להאריז"ל) - ריש פרשת תולדות - מה שאמרנו חז"ל (מועד קטן כח) בני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא מלתא אלא במזל תליא מלתא, מהו כונתם? ואם כפשוטו, למה לא לקח סדר הזה, קודם חיי, ואח"כ מזוני ואח"כ בני. אמנם דע, שיש שני מזלות, שהם מזל הח' ומזל י"ג, והם בדיקנא דאריך אנפין. ומזל שמיני תיקונו מן הבינה, ומזל י"ג מן המלכות, על שם שמקבל כל התיקונים. ומזל השמיני נק' יצחק, ומזל י"ג נק' רבקה, והם שוים, כי כמו שיש י"ג תיקונים במזל שמיני, כך יש ב"ג: ולבאר הענין, כבר אמרנו שמזל שמיני הוא מצד הבינה, ובינה דינים מתערין מינה, ועל זה אמרנו שיצחק הוא מציאות שם ס"ג, ומזל י"ג היא מלכות, וכן אמר בוזהר שבאים מזה המזל. והענין, שמזווג מזל ח' עם מזל י"ג, וזה הזווג בחי' אל"ף, והוא היותר גדול..... (ומבאר ששני תיקוני דיקנא נוצר חסד ונקח הם בשערות הוקן, וזיווג הוא זיווג השערות שהוא י, כי השערות ו' ואור שבתוכן הוא י, נמצא הם זיווג י עם יו וביחד הם א' ונקרא זיווג א) והם ל"ב הוי"ות בחכמה, ונעשים בבינה ל"ב אלהים של בראשית. והם י"ו של חכמה וי"ו של בינה. והשערות הם בחינת הבינה, והאורות שהם היודיין המלוּבש בתוכו, חכמה, ומזווג שני מזלות אלו י"ו י"ו, באים כל הדברים, והם בחינת הדינין שהם השערות. ואלו השני מזלות, כשמזווגין שערות עם שערות שהם מבחינת גבורה, נקראים זכו"ת, שהם ב"פ רי"ז עם הכולל. אמנם האור שבתוכם, ר"ל כשיכנס האור באלו השני מזלות, אז נק' מזל א. וכשבא יצחק ונתפלל, הפך אלו השני מזלות הנקראות זכותא, לרחמי, שהכניס אור החכמה בתוכם. וזהו (ויעתר יצחק לנוכח אשתו וגו' ויעתר לו ה' וגו') ויעתר לשון היפוך (יבמות סד), נגד המזל הא', שהפך ו"י עת"ר. וכנגד המזל השני, ו"י עת"ר לו, שני ו"י ו": ורחמים אלו כבר אמרנו מקומם, שממוח א"א יוצאים שלשה הוי"ות לחוץ, במצחא ובפנים, וג' הוי"ות ג"כ בדיקנא. אותם של פנים לוקח אותם מזל נוצ"ר חס"ד, לפי שאמרנו כי גלגולת של א"א נעשית מבינה של א"א, ונוצ"ר חסד אמרנו שהוא ממציאיות בינה, הוא כולל אלו השלשה הוי"ות. וג' הוי"ות של הדיקנא, הם נכללים במזל ונק"ה, שהוא מזל י"ג. וג' הוי"ות של מזל שמיני נק' לח"ם, וג' הוי"ות של י"ג נק' מל"ח, ולכן צריך לטבל הלחם במלח לזווגם. כשמשתפטים ההוי"ות בדיקנא נקרא מזל א, על שם שנוזלים האור מאור החכמה טיפות של אור, ויורדים לראש ז"א: וזהו בני חיי ומזוני, מזון מצד החכמה, חיי מצד הבינה, שנקראת אלהים חיים, בנים מהדעת, שמשם יורדת הטיפה לחוט השדרה. וכשיכנס אור של אלו המוחין בדיקנא, נק' ב' מזלות, ומשם יורדים הכנים החיים והמזון. ולקח התנא הסדר מלמטה למעלה, בנים בדעת וכו'. עכ"ל האריז"ל.

1 מתרצו - בודא

ז עיין תורה יב אות ג' כיצד מתעבה לממון ע"י בחי' דקה מן הדקה של כהרף עין שמפילין את הצדיק ללימוד שלא לשמה, עיין שם ועיין תורה רמ כיצד המזל מקבל ההשפעת עשירות מהצדיק.

ח בראשית פרק כג (ח) וידבר אִתָּם לאמר אם יש אֵת נַפְשְׁכֶם לְקַבֵּר אֵת מִלְּפָנַי שְׁמַעוּנִי וּפְגַעוּ לִי בְּעַפְרוֹן בֶּן צַחֲרִי - נַפְשְׁכֶם רְצוּנְכֶם. (ראה גם סוף תורה קעט)

כמה פעמים **גודל גנות תאוות ממון** [ז] ראה באריכות בתורה כג שרבנו מכנה אותו השקר הגדול ביותר שיש בעולם, והעבודה זרה של כל העבודות זרות שבעולם תחובות בה, **רק להתאוות ולאהוב את המקום שהממון בא ומשתלשל משם** [י] ששם הוא קדושה גבוהה יג מדות של רחמים שבאריך אנפין שבכתר דהיינו רצון עליון שרש ההסתפקות והשמחה בחלקו **כנ"ל**. ובבחי' זו רבי מכבד עשירים דהיינו כיון שראה בממון את שרשו הצח ומצוחצח לכן היה מכבד את העשירים כיון שזכו לרוב ממון שהשתלשל אליהם מאותו מקום נפלא, ראה גם בהם כלי לאותו אור נפלא שבשרש הממון, **כשארז"ל (עירובין פ"ו/ו)** פשט הגמ' שם שרבי ורבי עקיבא^א היו מכבדים עשירים שעושים חסד בממונם, וכבדו אותם **מחמת שיש להם ממון שהוא בא ממקום גבוה כנ"ל** כי העשירות שלהם מלמדת שקשורים לשרש הממון שהוא מקום נפלא וגבוה ויקר. אבל עשיר קמצן לא נקרא עשיר כלל, וכחז"ל 'איזהו עשיר השמח בחלקו' ובאמת לא כבודו^ב, כי ניתק עצמו משרש הממון, ולקח לעצמו רק את הממון הגשמי, ואדרבה הוא עני ואביון, כי תמיד מרגיש חסר ותמיד הוא בדאגה ועצבות כמבואר בתורה כג :

עתה יבאר את עיקר כוונת התורה כאן חומר מדת הכעס שהיא חיות גדולה הבאה לאדם מלמעלה בבחי' נפש קדושה כדי שיקח אותה להתלהבות וחיות בעבודת ה', אבל ע"י מידת הכעס שהיא ישות וגאוה אפשר לצייר את החיות הנפלאה הזו לכעס גדול וממילא האדם מפסיד את מדת ההסתפקות שצריך לקשור לממון כדי שיהיה עשיר השמח בחלקו ולא עושר השמור לרעתו.

ודע שראוי שכל ישראל יהיו להם ממון [י"ד/ט"ו] כי מצד נפשם הם שרש אחד עם הממון בבחי' חיי ומזוני במזל תליא, אך יש מדה אחת שמפסדת ומאבדת מהם הממון. והיא מדה רעה מגונה, שקשה מאד להנצל ממנה דהיינו מדת הכעס כי שיתבאר בהמשך.

ואפילו הכעס שבילדותו מקלקל את צינור שפע הממון שלו לכל החיים. כמ"ש (קהלת יא) "והסר כעס מלבך והעבר רעה מבשרך כי הילדות והשחרות הבל" ועל זה אמרו חז"ל שבת קנב. דברים שעושה אותן בילדותו משחירין פניו לעת זקנותו.

^א עיין לעיל תורה יג ותורה כג ותורה נו אות ה' וט' ולקוטי עצות ערך ממון אותיות לא לב, ותורה קנג ותורה א תנינא וספורי מעשיות מעשה מבעל תפילה
^ב עיין תורה כג [דף לה: ריש טור ב']

^א **ערובין פה** סוף עמוד ב' – רבי יהודה אומר אם יש שם תפיסת יד וכו': היכי דמי תפיסת יד כגון חצירו של בונייס בן בונייס אתא לקמיה דרבי אמר להו פנו מקום לבן מאה מנה אתא איניש אחרינא אמר להו פנו מקום לבן מאתים מנה אמר לפניו רבי ישמעאל ברבי יוסי רבי אביו של זה יש לו אלף ספינות בים וכנגדן אלף עיירות ביבשה אמר לו לכשתגיע אצל אביו אמור לו אל תשגרהו בכלים הללו לפני, רבי מכבד עשירים רבי עקיבא מכבד עשירים כדדרש רבא בר מרי ישב עולם לפני אלהים חסד ואמת מן ינצרהו אימתי ישב עולם לפני אלהים בומן שחסד ואמת מן ינצרהו.

רש"י – (בונייס) בן בונייס – עשיר הוה, ומשאל בתים שבחצר לאחריים, והיו לו כלים בכולן, שמתוך עושרו היו לו כלים הרבה: פנו מקום לבן מאה מנה – כלומר מקום חשוב:

^ב **צ"ע מדוע** רבנו לא הזכיר את ר"ע ועי"ש בן יהוידע שכתב שהקדימה הגמ' את רבי כיון שהיה חדוש יותר גדול שהרי בעצמו היה עשיר, ואולי זה הטעם שלא הזכירו רבנו כלל. אבל צ"ע הרי גם ר"ע היה עשיר גדול כמבואר בנדרים מט: עי"ש גם פרש"י (גם עיין תורה ס' שמוכרח היה להיות עשיר בשביל ההתבוננות בתורה שזכה לה)

^ג **עיין בזה לק"ה** מתנה ומתנת שכיב מרע א' א' שם מקשה מוהרנ"ת כיון ששרש הנפשות בממון מדוע אין איסור ליתן ממון לחבירו ומבאר עפ"י תורה נט שאדרבה דיקא ליתן ממון זה עיקר העשירות ששמח בחלקו ונותן לאחרים. וכנ"ל שמוהרנ"ת הוסיף את הפסוק וחברים לאיש מתן" כי רק עשיר שנותן הוא העשיר באמת ואותו ראוי לכבד. אבל עשיר קמצן מנותן משרש הממון, ואצלו הממון צואה דהיינו דבר המנותק משרשו כמבואר בתורה כג.

^ד עיין לק"ה פורים ו' א'

^{טו} לק"ה פורים הלכה ו' אות א' – אך באמת עקר העשירות הוא עשירות דקדושה – שהיא הגדלת השם והנפש דקדושה, כמבאר שם (בסימן נט הל'). שעקר הגדלת השם והנפש הוא על-ידי עשירות, ועל-ידי זה כל הנפשות תאבין להיות נשרשים בשמו וכו', ועל-ידי זה יכול לקרב נפשות הרבה להשם יתברך ולבנות בחינת היכל הקדוש על מכונו (כמו שמבאר שם במאמר הל'). ועשירות כזה אי אפשר לזכות כי אם על-ידי כבישת פס דיקא, כנ"ל. ובאמת זהו עקר העשירות, וכל העשירות וכל הכסף וזהב ואבנים טובות וכו' שבעולם – עקר שרשם נמשך רק משם משרש נפשותם ושם הקדוש של ישראל, כי כל ההשפעות שבעולם וכל העשירות נמשך רק מהם, בבחינת 'כל ישראל בני מלכים הם', ובודאי כל העשירות אצל הבני מלכים, וזהו שדקדק רבנו ז"ל (בסימן סח) ואמר, שכל ישראל ראוי שיהיה להם עשירות, רק יש מדה אחת שמזקת והוא הכעס, וכו', כי בודאי כל העשירות מגיע רק לישראל כנ"ל, כי כל אחד מ'ישראל כפי שרש נפשו, שהוא שמו שמשרש בשם ה' – ששם שרש כל ההשפעות והעשירות, כמו כן ראויים שיהיה לו עשירות גם בגשמיות, כי כל אחד מ'ישראל מגדול ועד קטן צריך לעסוק בבנין היכל הקדוש הנ"ל, הינו לקרב נפשות להשם יתברך, כי בשביל זה נברא (סימן ז' תנינא) ועקר התקרבותם הוא על-ידי הגדלת השם והנפש, שהוא על-ידי עשירות, שהוא שרש הנפשות, כנ"ל. אבל בעונותינו הרבים המדה רעה של הכעס מתגבר כל כך – שמפסיד העשירות כנ"ל, ועל-ידי זה הוא "טרף נפשו באפו" (איוב יח, ד), שהוא שמו וכו' כנ"ל.

ואפי' אם ירצה א' להנצל ממנה, ובפרט בשביל תאוות^ט הממון, דהיינו כדי שלא תפסיד לו את הממון, עכ"ז – עם כל זה המדה רעה הזאת מתגברת עליו בילדותו ובקטנותו^י, ועי"ז מפסדת ממנו הממון שהיה ראוי שיהיה לו. והמדה רעה הזאת היא מדת הכעס, שע"ז מפסיד ומאבד הממון הראוי לו. ראה לקמן זוהר תצוה קפב: שהכועס עד שמשבר כלים בחמתו אפילו יחזור בתשובה לעולם לא תחזור נשמתו אליו כמו שהיתה בתחילה.

והטעם כי הממון והכעס שרשם במקום אחד, וע"י הכעס מתקלקל הצנור שדרכו משתלשל הממון וטעם שכעס מפסיד את העשירות כי בבחי' שורש ההשתלשלות שמשתלשל הממון, במקום שמשתלשל משם דהיינו במזל עליון שבעתיקא קדישא, כחז"ל בני חיי ומזוני לא בזכותא תליא אלא במזל העליון^י, וכנ"ל. נמצא שנפש ועשירות שרשם אחד, והכעס הוא בחי' נפש דהיינו חיות עצומה המתלבשת בעכירות הדם שבכבד וגורמת התפעלות הלב המתפשטת בכל הקומה, כמו שרואים בחוש שאדם מתוך כעס יכול לעשות מעשים בכח גדול מהרגיל^ט, נמצא שהנפש והממון הוא בחי' אחת עם הכעס ממש. וע"כ הבעל דבר כשרואה שמשתלשל ויורד שפע לאדם שיהיה לו ממון, אזי יורד ומזמין לו כעס, ועושה לו מבחי' ההשפעה יוהשתלשלות שיורד אליו שיהיה לו ממון, עושה לו ממנו כעס^{כא}.

הכעס והממון שניהם יורדים מגבורות, אע"פ שביאר בלק"ה ששרשם ברצון שבכתר דהיינו מהמזל הנולד מזיווג מדות נקה ונוצר שבי"ג מדות רחמים שבאריך, משם יורדים הבני חיי ומזוני, דהיינו הנפש והממון, צריך לומר שבדרך ירידת הממון והנפש, הם יורדים דרך הבינה שבה מתחיל שרש הדינים, (הטעם שיורדים מצד השמאל דהיינו הבינה בתורה יב ביאר רבנו כדי שיהיה גם ממון גשמי, אבל הנפש באה מהשמאל נראה כיון שהיא נוקבא כידוע וכן מבואר לקמן בתורה סט שהיא בחי' אשה) על כן אפשר ע"י כעס שהיא נפש דסט"א, לקלקל את השפע שיורד, ולהלביש אותו בדינים קשים דסט"א, ולהפוך ממון דקדושה לכעס, פירוש להפוך את הנפש הקשורה לממון לכעס. דהיינו במקום שיתווסף לו נפש דקדושה דהיינו חיות לקדושה שהיא הסתפקות ושמחה בחלקו עם הממון, נהפך הנפש לכעס, ואזי הממון נשאר גשמי לבד ממון השמור לרעתו, וגורם לו רק הרגשת חסרון דאגה ועצבות, ונהפך לעבודה זרה של מבטח בוגד.

כי הכעס הוא ממש בחי' אחת וענין אחד, עם הממון, במקום שורש ההשתלשלות, ואין ביניהם שום הפרש. כי שניהם אע"פ ששרשם באריך אנפין שם אין דינים כלל ושם שניהם אור צח ומצוחצח אבל בהשתלשלות^{כב} כשיורדות אזי יורדים מגבורות דהיינו דרך שרש הדינים שבבינה, כמבואר בתורה יב כי תחילה יורד לשמאל ואח"כ נעשה ממון גשמי, וכן הכעס בשרשו הוא נפש ואור צח ובירידתו דרך

^ט בתשכס - תאות

^י צ"ע לפי מה שמבאר שהממון נהפך לכעס לכאורה זה שייך רק בעת ירידת הממון, וכמו שמבאר שבשעה שצריך לרדת לו ממון הסט"א מנסה להפיל אותו כעס. וא"כ כיצד יתכן שהכעס בילדותו יפסיד ממנו ממון לכל חייו? ואולי בבחי' טורף נפשו באפו יש שתי בחינות בחי' אחת המבוארת כאן כנ"ל ועוד בחי' בכלליות שפוגם בשרש בצינור שממנו נשפע הממון. וצ"ע. ועיין שבת קנב. - מה שדרשו על הפסוק והטר כעס מלבך וכו' כי הילדות והשחרות הבל, א"ר יצחק דברים שעושה בילדותו משחירין פניו בזקנותו.

^י לקוטי הלבנות חו"מ - הלכות ערב הלכה ג יב - כי כל העשירות נמשך מבחינת רצון העליון שמשם כל ההשפעות כנ"ל ועל כן נקרא הממון כסף לשון כסופין ורצון, כי משם שרשו בקדושה וכנ"ל ועל כן כל הרע לאיש מתן, (משלי יט) "אֲהַבֵּי עֲשִׂיר רַבִּים" (שם יד). והכל משתוקקים ונכספין אליו ומתחבבים עם העשיר, כמוכא בדרבי רבנו זכרוננו לברכה (סימן סח). כל זה מחמת שהממון בשרשו נמשך מבחינת רצון כנ"ל, ועל כן מזוני לאו בזכותא תליא כי אם במזל, כמו שאמרנו רבותינו זכרונם לברכה שהיא בחינת מזל העליון, שהיא בחינת דקנא קדישא פידוע, שהוא בחינת רצון, כמבאר בהתורה הנ"ל שהארת הרצון על ידי בחינת הזקן הקדוש, עין שם.

^ט ועיין תורה נז כיצד נגרם ע"י עכירות הדמים שבכבד, כי המאכל שנהפך לדם מגיע תחילה עם כל עכירותו לכבד וממנו עולה הזך יותר ללב ומח אבל בהתגברות הכעס היא התגברות עכירות שבכבד לגרום התפעלות הלב באופן של כעס ואכזריות בכח חיות נפולה ורעה.

^כ בתשכס - והשתלשלות

^{כא} ובתורה נט כתב להפך - וכשהיצר מסית לאדם שיכועס, ידע שבזאת השעה ישפיעו לו מלמעלה איזה סך ממון, והיצר רוצה לקלקל זאת ההשפעה.

^{כב} בראשית הבני חיי ומזוני, הם אור צח פשוט ואח"כ יורד כל אחד להצטייר כפי הצורך בחב"ד והממון יורד דרך הבינה, שם שרש הדינים וכן הכעס אע"פ שהוא נפש וחיים שצריך לרדת דרך החכמה בבחי' החכמה תחיה, אבל כשפוגם וכועס אזי השפע במקום לרדת דרך החכמה להצטייר לחיים ושכל הוא יורד דרך הבינה ומתלבש בדינים קשים ונעשה כעס וזוהו כל הכועס חכמתו מסתלקת. ראה בקהלת יעקב - ערך אבר - ועל כן הוא גימטריא בני חיי ומזוני שהן באים ממזל, מזל גימטריא שלשה היות סוד חכמה בינה דעת (ליקוטי תורה תולדות). חיי מחכמה החכמה תחיה בעליה (קהלת ז' י"ב), מזוני מבינה מצפון זהב יאתה (איוב ל"ז כ"ב), בני מדעת וידע אדם (בראשית ד' כ"ה).

הגבורות מצטייר במדת הדין, ונמשכין בין בשרשם ובין בירידתם ממקום אחד ממש, מבחי' צפון חסר/כ"ג צד הדין/כ"ד בבחי' (איוב לז/כ"ג) מצפון זהב יאתה דהיינו מבחי' צפון בחי' הדין משם נמשך ובא הממון, וכתוב (ירמיה א/כ"ג) מצפון תפתח הרעה, הרעה היינו בחי' כעס שגם הוא בא מבחי' הדין המכונה צפון, והכעס נקרא רעה כמ"ש (קהלת יא/כ"ג) והסר כעס מלבך והעבר רעה מבשרך מכפל הלשון מבואר שכעס נקרא רעה/כ"ח.

כי הממון והעשירות הוא כ"ט בחי' חומה ושמירה לנפש, כמ"ש (משלי יח/ו) הון עשיר קרית עוזו וכחומה נשגבה וכו'. הממון חומה לעשיר ראה רבנו יונה שם שפירש להבדיל מצדיק שבוטח בהקב"ה ולא בממון. אבל רבנו מפרש שהממון דקדושה ועשירות דקדושה הם חומה ונראה כוונתו לאיזהו עשיר השמח בחלקו ומדת ההסתפקות היא חומה ששומרת על האדם מהבלי עוה"ז המפתים, והם רשת הרשות והמותר שפורס הסט"א ולוכד את האדם, והכעס הוא קילקול החומה, כמ"ש (שם כה/כ"א) עיר פרוצה אין חומה איש אשר אין מעצור לרוחו כי הכעס הוא ישות וגאוה הפך ההסתפקות והשמחה בחלקו, ואזי אין מעצור לרוחו, כי רוח הפירוש הנהגה והכועס מנהיג אותו הדמים עכורים שבכבד, ואין מעצור לרוחו כמו שאמרו חז"ל (נדרים כב/א) אפילו שכינה לא חשובה כנגדו.

והבעל דבר כשרואה שיוורד לאדם השתלשלות שפע של ממון, שהוא בחי' חומה כנ"ל, אזי הוא עושה לו מזה ההשתלשלות, כעס, שמזמין לו דבר לכעוס, ונתקלקל בחי' החומה, על ידי הכעס כנ"ל.

כי הכעס והממון הם בחי' אחת בשורש ההשתלשלות כנ"ל. וע"כ בקל מהפך לו ההשתלשלות שפע של ממון, שהוא בחי' חומה, ועושה לו מחומה חימה, שמהפך הממון לכעס כנ"ל [ל"ג]. נראה פשוט שאין הכוונה לממון הגשמי,

כ"ג עיין תורה ח' עפ"י הגמ' בב"ת שם הכוונה מצד שחסר אור השמש שהיא בחי' השפעת האור (כידוע שבארץ ישראל כיון שמקומה מצפון לקו המשווה לכן לעולם לא נמצאת השמש בצד צפון רק הולכת ממזרח למערב דרך הדרום). ונ"ל כי צפון לשון שהשפע צפון ונעלם הפך החסד שהוא לשון גילוי לכן רומז הצפון לצד הדין המעלים את החסד והשפע.

כ"ד עיין ספר קהלת יעקב – ערך כפ – צפון בחינת דין והוא המגשם החסד שיוכל הצדיק ליהנות ממנה, כי החסד הוא דק מאוד ואי אפשר להיבנות ממנו, וזה שאמר מה רב טובך אשר צפנת ליראיך, עמק המלך ש"א פרק ד', ויש לומר כי בינה נקרא צפון עבור שהוא צפונה וטמונה ודינין מתערין מינה ה' גבורות, ונראה לי דהן מריבוע אהיה כנודע מסוד נחש הקדוש, ה' פעמים אהיה בריבוע וה' כוללים עם המלה גימטריא צפון;

כ"ה איוב פרק לז (כב) מצפון זהב יאתה על אלוה נורא הוד;

כ"ו ירמיה פרק א (יד) ויאמר ידוד אלי מצפון תפתח הרעה על כל ישיבי הארץ: פרש"י – בבל לצפונה של ארץ ישראל היא;

כ"ז קהלת פרק יא (ט) שמוח בחור בילדותיך ויטיבך לבך בימי בחורותיך והלך בדרך לבך ובמראי עיניך ודע כי על כל אלה יביאך האלהים במשפט: (ז) והסר כעס מלבך והעבר רעה מבשרך כי הילדות והשחרות הבל;

תורה תמימה – הילדות והשחרות הבל. א"ר יצחק, מאי דכתיב כי הילדות והשחרות הבל – דברים שעושה אותן בילדותו, משחירין פניו לעת זקנתו <מח-> (שבת קנ"ב א'): הילדות והשחרות הבל. וסמין ליה זכור את בוראך – אמר שלמה, הואיל והילדות והשחרות הבל, לפיכך – וזכור את בוראך בימי בחורותיך <מט-> (מ"ר):

כ"ח ועיין זוהר ח"א דף קפ: שפגם הברית נקרא רע כמ"ש ויהי ער בכור יהודה רע בעיני ה'. ועיין שיחות הר"ן סימן רמט מעשה בת"ח כעסן שרבינו אמר הסיבה כיון שנכשל במעשה ער והקב"ה קראו רע ועיין זוהר ח"א נז. שמדייק מדוע נקרא רע ולא רשע כי עבירה זו גרמת להיות רע וכעסן דייקא.

כ"ט בדפיר ותלד – הוא, בתקפא: ה'א (לא ברור), מתלדו - היא

ל משלי פרק יח (ז) מגדל עז שם ידוד בו ירוץ צדיק ונשגב: (יא) הון עשיר קרית עזו וכחומה נשגבה במשכתו: (יב) לפני שבר יגבה לב איש ולפני כבוד ענהו;

רבנו יונה – הון עשיר קרית עזו וכחומה וגו'. הנה הצדיק בוטח בשי"ת, והעשיר בוטח בעשרו, והונו בעיניו כחומה נשגבה בחדרי משכיתו אשר שם אוצר כספו וזהבו. או יהיה "במשכיתו" כמו במשכתו, מלשון "משכיות לבב" (תהלים עג, ז). והנה הבטחון בשי"ת תשועה מן הצרה, והבטחון בעושר סבת נפילה מן השלחה, ע"כ כתיב אחריו "לפני שבר יגבה לב איש". וכ"כ "בוטח בעשרו הוא יפול" (יא, כח):

עיין תרגום יונתן – הון עשיר – מזליה דעתירא.

כ"א משלי פרק כה (כח) עיר פרוצה אין חומה איש אשר אין מעצור לרוחו;

מצודות דוד (כח) עיר פרוצה – כמו עיר נפרצה חומתה ולא נבנית חומה במקום הפרצה הנה בזה נתקלקלה שמירת העיר כי כל הרוצה בא בה כן איש אשר לא יוכל למנוע רוח אמרי פיו כי בזה מקלקל שמירת נפשו וכמ"ש שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו (משלי כא) אי"כ מי שלא שמר רוח אמרי פיו מקלקל שמירת הנפש:

כ"ב נדרים דף כב: – אמר רבה בר רב הונא כל הכועס אפילו שכינה אינה חשובה כנגדו שנאמר רשע כגובה אפו בל ידרוש אין אלהים כל מזמותיו.

כ"ג ועיין מזה גם בתורה נט אות ה'

שהוא לבדו אינו חומה אלא להפך עיר פרוצה, כנ"ל, אלא הכוונה שהכעס הוא "טורף נפשו באפו" דהיינו שמחליף את הנפש הקדושה שיורדת עם הממון לנפש דסט"א, ואזי הממון נעשה צואה, בלא חיות, ונעשה בור וחסרון כפול, שרק מכפיל את הרגשת החסרון שיש בממון, ומפיל לדאגה ועצבון, נמצא שהחומה משברת את חומת הממון דקדושה, שהוא מדת ההסתפקות והשמחה בחלקו, שהיתה צריכה לרדת לו עם הממון. וראה בתורה נט אות ה' ל"ו שהחומה היא בחי' מאריך אף, דהיינו כבישת הכעס, כי עשירות וכבישת כעס הן בחי' אחת ונקראים חומה. וע"י חימה וכעס מקלקלים את החומה של עשירות דהיינו את כבישת הכעס דהיינו אריכות אפים.

כי תחילת שורשליה השתלשלות הממון, היא לי מקום שהנפש באה משם, כנ"ל חיי ומזוני במזלא תליא, וכיון ששרשם אחד אזי האדם הוא בבחי' (דברים כד) ואליו הוא נושא את נפשו, הנאמר על ממון של שכיר יום שזו הסיבה שאסור להלין שכרו, ונקט הכתוב "אליו הוא נושא את נפשו", לשון המשכות הנפש אל הממון, רמז ששם שרשה, לכן נמשכת אליו, כמו כל דבר הנמשך לשרשו, וכמ"ש (איכה ה) ל"ח בנפשינו נביא לחמינו פשוטו של מקרא שאדם מסכן את נפשו לצורך פרנסתו, ורבנו מבאר שאדם היוצא לעבוד לפרנסתו זה מצד נפשו הנמשכת לממון כי שם שרשה/ל"ט, וע"כ הנפש מתאוה ותאב/מ לו כנ"ל.

ועל ידי כעס מאבד נפשו, בבחי' (איוב יח) מא טורף נפשו באפו, כמובא בזוהר (תצוה ד" קפ"ב) [מב] מג] שהכועס עד שמשבר כלים בחמתו אפילו יחזור בתשובה לעולם לא תחזור נשמתו אליו כמו שהיתה בתחילה:

ל"ד תורה נט אות ה' – וזה בחינת 'חומה', בחינת מאריך אף, שייכבש כעסו. כי עשירות וכבישת כעס בחינה אחת, ונקראים חומה. כי מי שהוא מקלקל חומה של עשירות, ולוקח לעצמו כעס וחמה, ומחומה עושה חמה כי שניהם מסטרא דשמאלא, כמו שכתוב (ירמיה א): "מצפון תפתח הרעה" וכתוב (איוב ל"ז): "מצפון זהב יאתה". ועשירות היא חומה, כמו שכתוב (משלי י"ח): "הון עשיר קרית עוז וכוונה נשגבה במשבתו". ובכעס כתיב, (שם כ"ה): "עיר פרוצה אין חומה איש אשר אין מעצור לרוחו". ובשנמשך לאיש עשירות, אזי יש לו חומה, והחומה של עשירות מעצור לכעסו. ולפעמים כשמתגבר בכעסו, ומקלקל החומה של עשירות, נמצא שהכעס מוזק לעשירות. וכשהיצר מסית לאדם שייכעס, ידע שבזאת השעה ישפיעו לו מלמעלה איזה סף ממון, והיצר רוצה לקלקל זאת ההשפעה: ועקר שמירת השם, שמירת הנפש, אינו אלא שישמור מכעסו. כי הכעס פוגם בנפשו, בבחינת (איוב י"ח): "טורף נפשו באפו". אבל כששומר את עצמו מכעס ומגדיל החומה של עשירות, וזוהו מגדיל נפשו ושמו, אזי כל הנפשות תאבים להכלל בנפשו. כי כל הנפשות שרשם בעשירות, בבחינת (דברים כ"ד): "ואליו הוא נושא את נפשו". בשביל זה, הגוזל ממון ישראל כאלו גוזל את נפשו (בבא קמא ק"ט), בבחינת (משלי כ"ב): "וקבע את קבעיהם נפש". בשביל זה הכל תאבים לקרב את עצמו לעשיר, כי שם שרש נפשו. נמצא זה שזכה להעמיד תלמידים חכמים, וזכה שיכללו בנפשו נפשות של רבים, בודאי זה טוב מבנים ובנות. כי בנים ובנות הם מעטים, ואלו הם מרבים. וכלם מקבלים חיות ממנו, ובאלו ילדם:

ה"ח תיבת שורש נוסף בתקפא

ל"ז בדפוד' ותולד – היא, בתקפא- היא (לא ברור), מתולד - הוא

ל"ז **דברים פרק כד (טו) ביומו תתן שכרו ולא תבוא עליו השמש** כי עני הוא ואליו הוא נשא את נפשו ולא יקרא עליך אל ידוד והיה כך חטא:

ל"ח **איכה פרק ה (ט) בנפשונו נביא לחמנו מפני חרב המדבר:**

רש"י (ט) בנפשונו נביא לחמנו – בסכנת נפשונו היינו מסוכנים כשהיינו מביאי מזונותינו מן השדה מפני חרב המדבר:

ל"ט **צ"ע לכאורה** האדם יוצא להשיג ממון לא בגלל שנמשך לשרשו אלא בגלל שבלא מזון הוא ימות. ואולי רצה לומר שטעם שימות בלא מזון כי המזון הוא בחי' עשירות לכן בלעדיו הוא מתנתק משרשו.

מ"ב **כפל לשון כנ"ל בתחילת התורה ע"ש.**

מ"א **איוב פרק יח (ד) טרף נפשו באפו** הלמענה תעוב ארץ ויעתק צור ממקומו:

רמב"ן – טורף נפשו באפו. עתה יענה את איוב, אתה הטורף כלביא את נפשך באפך ובחמתך האם בעבור תלונתך תעוב הארץ. להשתנות סדרי העולם, ויעתקו הצורים שהם מוסדות הרים ממקומם, הנה אמת הוא כי כך סדרו של עולם ולא ישתנה בעבורך, שהאל מטיב לרשעים בתחלה בחמלו על מעשיו ובסוף ידעך אורם:

חומת אנך להחיד"א – (ד) טורף נפשו באפו. ידבר כלפי איוב ורמז לו שבכעסו הוא משחית נפשו ועושה אותה טריפה וז"ש טורף נפשו בכעסו טורף דייקא שעושה אותה טריפה והרי זה עון גדול נוסף על עונותיו:

מ"ב ע"ש פ' אור יקר לרמ"ק כרך י' עמ' קנא קנב ועיין שערי קדושה למהר"ו ח"ב שער ד'. ולעיל תורה נט אות ה' וספר הקלוטים להאר"ל משלי פ"א.

מ"ג **זוהר תצוה דף קפב:** (עם תרגום מתוק מדבש) – ואי חזינן להאי בר נש דהוה ביה אלין דרגין בלהו ואם רואים לאדם שיש בו כל אלו המדרגות של הנר"ן, כי הוא לומד תורה ועוסק בעבודת הבורא ובמצות מעשיות שהם הסימנים שיש לאדם זה נר"ן, בין כך ובין כך עד לא קיימא בקיומיה למנדע מאן איהו עד שלא עומד בקיומו ומחותו לדעת מי הוא, אם הנר"ן הם קבועים בו לטובה אם לא. במאי אתידע לקרבה בר נש בהדיה, או לאתמנעא מניה במה יתודע ויתברר לאדם אם טוב להתקרב ולהתחבר אליו, או יותר טוב להמנע ממנו, ואמר ברוגזיה ממש ידע ליה בר נש וישתמדע מאן איהו על ידי כעסו ממש ידע האדם ויכיר אותו מי הוא (כמחז"ל במס' עירובין דף סה כ"ב, בשלש דברים האדם ניכר, ואחר מהם כעסו).

ומפרש אי התיא נשמתא קדישא נטר בשעתא דרוגזי אם הוא שומר את הנשמה הקדושה בשעת כעסו, דלא יעקר לה מאתרהא בגין למשרי תחותה ההוא אל זך שלא יעקר אותה ממקומה שאז בא לשרות תחתיה אל זך, דא איהו בר נש כדקרא יאות זהו אדם כראוי, דא איהו עבדא דמאריה זהו עבדו

עתה יבאר שע"י כעס גדול אפשר לקלקל גם השפעת ממון שכבר התגשם, ובפשטות הכוונה לנפש של הממון ואזי נשאר בידו ממון שמי בלבד שמור לבעליו לרעתו, אבל משמע שגם ממון הגשמי נאבד ע"י הכעס ואולי ע"י שמשמים נעשה כל מיני קלקולים ברכוש וע"ז הוצאות מרובות שמכלות את ממונו.

ודע שאפי' אם כבר הגיע לו השפע, ונתהוה ממנה ממון, וכבר יש לו הממון, שהוא בחי' חומה כנ"ל. על כל זה לפעמים הבעל דבר מגרה אותו בכעס גדול כל כך, עד שמפסיד ומאבד ממנו, אפי' הממון שיש לו כבר. אף שהיה ראוי שלא יוכל אז להפסיד לו הממון על ידי הכעס, מאחר שכבר נתהוה מההשתלשלות^{מ"ד} השפע ממון, ושוב אי אפשר להתהפך לכעס, ואדרבא הממון שיש לו, שהוא בחי' חומה, ראוי שיגין עליו שלא יוכל

של הקב"ה, **דא איהו גבר שליט** זהו אדם השלם, כי הגם שמתעורר לפעמים לכעוס כדרך רוב בני אדם, אבל אין כעסו גורם לו שיוציא מפיו דברים מגונים, או לעשות מעשים רעים כגון לקרוע כלים בחמתו שנחשב לעובד עבודה זרה ח"ו, אלא הוא יכול לשלוט על מדותיו גם בשעת כעסו, ומעליו ומסתירו וכובשו בתוכו, לכן הוא נקרא אדם השלם. (ממ"ק ומפ"ס)

ואי יהוא בר נש לא נטיר לה ואם זה האדם לא שמר את נשמתו בשעת כעסו, אלא עשה דברים מגונים ו**איהו עקר קדושה דא עלאה מאתריה** הוא עקר את קדושה זו העלינה של נשמתו ממקומה, וגרם ל**משרי באתריה סטרא אחרא** להשכין במקומה את הסטרא אחרא, ו**נדאי דא איהו בר נש דמריד במאריה** ודאי זהו אדם שמרד בקונו, ו**אסיר לקרבא בהדיה ולא תתחברא עמיה** ואסור להתקרב אליו ולהתחבר עמו, כי אפילו שכבר נח ועזפו שוב אין הנשמה חוזרת אליו, אלא גופו נשאר ריק מקדושה ובאה רוח הטומאה במקומה, ו**נדא איהו וזהו אדם שעליו נאמר טורף נפשו באפו** פירושו **איהו טריף ועקר נפשיה בגין רוגזיה** הוא טרף ועקר נפשו מחמת כעסו, ו**אשרי בגייה אל זר** והשכין בקרבו אל זר. **ועל דא כתיב ועל זה כתוב חדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו** פירוש **דהיה נשמתא קדישא טריף לה וסאיב לה בגין אפו** שאת הנשמה הקדושה טרף אותה וטימא אותה מחמת כעסו, כי אחר שיצאה הנשמה ממנו אין לה מנוחה כי אין לה גוף לשכון בתוכו, לכן נדבקה בה הקליפה ונטמאת, וזה שכתוב **אשר נשמה (דף קפב ע"ב) אחלה באפו** אשר אותה הנשמה שהיתה לו החליפה ברוח טומאה על ידי אפו. **כי "במה" נחשב הוא קרי בקה בקמ"ץ**, כלומר **עבודה זרה אתחשיב יהוא בר נש כקמה שעובדים עליה עבודה זרה נחשב אדם זה, ומאן דאתחבר עמיה ומאן דאשתעי בהדיה ומי שמתחבר עמו ומי שמדבר עמו, כמאן דאתחבר בעבודה זרה ממש נחשב לו כאלו נתחבר ממש בעבודה זרה, מאי טעמא מהו הטעם בגין דעבודה זרה ממש שארי בגייה לפי שעבודה זרה ממש שוכן בקרבו, ולא עוד אלא דעקר קדושה עלאה מאתריה ולא עוד אלא שעל ידי כעסו עקר את הקדושה העלינה שהיא נשמתו ממקומה, ושארי באתריה עבודה זרה אל זר והשכין במקומה את העבודה זרה שהיא אל זר, ואמר מה אל זר כתיב ביה מה אל זר כתוב בו אל תפנו אל האלילים** שאסור להסתכל על עבודה זרה, **כגוונא דא אסיר לאסתכלא באנפוי** כעין זה אסור להסתכל בפניו של הכועס.

.... **אבל אי במלין אחרנין** אבל אם כעסם של ת"ח הוא בדברים אחרים אפילו שאינם כנגד התורה, עכ"ז **לאו פולחנא דקדשא בריף הוא האי** אין זה עבודת הקב"ה ורצונו, **בגין דבכל חטאים דקא עביד בר נש לאו איהו עבודה זרה ממש כהאי** לפי שבכל החטאים שעושה האדם לא נעשה הוא עצמו עבודה זרה ממש כמו על ידי חטא הכעס, לכן חטא הכעס חמור יותר מכל החטאים, ו**אסיר לקרבא בהדיה דהאי** ואסור להתקרב אל אדם זה אפילו אם נראה שהוא אדם השלם. **ואי תימא הא לשעתא הוה דעבר והדר אהדר** ואם תאמר הרי רק לפי שעה עברה ונסתלקה ממנו נשמתו ואח"כ חזרה אליו כי ודאי עשה תשובה, כמו שאמר חז"ל (מס' נדרים פ"ג ט"ז ע"ג) אם ראית תלמיד חכם שעבר עבירה בלילה אל תהרהר אחריו ביום, כי ודאי עשה תשובה, כל שכן עבירה זו שהוא קלה לשוב ממנה כי כבר נח כעסו, אם כן למה אסור להתקרב אליו, ואמר **לאו הכי** אין הדבר כך, כי אפילו שיהיה נוח להצות אינו מועיל לו, **דכין דאעקר קדושה דנפשיה מניה ומאתריה שכיון שעקר קדושת נפשו ממנו וממקומה, והוא אל זר מקפח ההוא אתר** וזה האל זר מקפח ועושק מקום ההוא, **אתתקף ביה ולא שביק ליה** הרי הוא מחזיק בו ואינו מניח אותו, **בר כד אתדכי בר נש מכל וכל ועקר ליה לעלמין** מלבד אם נטהר זה האדם מכל וכל ממדת הכעס ועוקר את האל זר מקרבו לעולם, על ידי שיקבל עליו שלא יכעוס עוד, **ולבתר אשתדל לאתקדשא ולאמשכא קדושה עליה** ואח"כ הוא משתדל להתקדש ולהמשיך עליו קדושה, **בדין ולואי דיתקדש** או הלואי שיתקדש, כי לעולם לא יוכל להשיב נשמתו אליו בשלימות כמו שהיתה טרם שפרחה ממנו.

אמר ליה רבי יוסי לרבי יהודה אינו כדברין אלא **אתקדש ממש** ודאי שיתקדש ממש כמקודם על ידי תשובה בטורח גדול, ותשוב נשמתו אליו בשלימות כבראשונה, **אמר ליה** רבי יהודה לרבי יוסי, מה שאמרתי שהלואי שיתקדש הוא הנכון, כי **תא תזי בשעתא דאיהו עקר קדושה דנפשיה** בא וראה בשעה שהוא עקר את קדושת נפשו ממנו, ו**ישריא באתריה ההוא אל זר דאקרי טמא** והשכין במקומה את האל זר הנקרא טמא, או **אסתאב בר נש וסאיב למאן דקריב בהדיה** נטמא האדם ומטמא את כל מי שיקרב אליו, ו**היה קדושה ערקת מניה** ואתה הקדושה ברחק ממנו, ו**כיון דערקת מניה ומאן תדא** וכיון שברחה ממנו פעם אחת, **כמה דיעביד בר נש** כמה מעשים טובים שיעשה האדם, אפילו אם יעשה מעשים רבים **עוד לא תיתוב לאתרהא** שוב לא תשוב נשמתו למקומה בשלימות כמקודם.

אמר ליה רבי יוסי לרבי יהודה, אי הכי אם כדברין קשה, למה **כמה מסאבין אינון דמתדכאן** כמה בני אדם מטאים יש שנטהרו מעונותם לגמרי על ידי תשובה ונשמתם חזרה אליהם, **אמר ליה** רבי יהודה **שאני מסאבו אחרא** שונה הוא אם נטמא על ידי חטא אחר, **דלא יכיל למעבד יתיר** שאין אותה הטומאה יכולה לקלקל יותר מדי, **אבל דא שניא מכלא** אבל חטא הכעס משונה מכל החטאים, **דכל גופא סאיב מגו ומבר** שכל גופו נטמא מבפנים ומבחוץ, ו**נפשא וכלא מסאיב** ונפשו וכל כולו נטמא, ו**שאר מסאבו דעלמא לאו איהו אלא גופא לבר בלחודי** אבל שאר טומאות שבעולם, דהיינו אדם שנטמא על ידי שאר עבירות, לא נטמא אלא גופו מבחוץ בלבד, כי כשעולה על לבו לחטוא מיד נשמתו בורחת ממנו, נמצא שאין הטומאה שורה רק על גופו, לכן כשיתעורר לחזור בתשובה תחזור נשמתו אליו בטוהרה.

ובגין **כף כתיב** ובשביל זה כתוב **חדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו** מטעם **דאחלה קדושה דמאריה בגין אפו** לפי שהחליף קדושת קונו בשביל כעסו, **דדא איהו מסאבו דמסאיב כלא** שזהו טומאה שנטמא את הכל, **כי "במה" נחשב הוא פירושו במה עבודה זרה ודאי נחשב איהו** הוא נחשב ממש כמו עבודה זרה.

תא תזי, האי איהו רוגזא דאיהו עבודה זרה סטרא אחרא כמה דאמרן בא וראה הכעס הזה שהוא כעבודה זרה וסטרא אחרא כמו שאמרנו, **דבעי בר נש לאסתמרא מניה ולא תפרשא מעלוי** צריך האדם להשמר ממנו ולהפדר מעליו, **ועל דא כתיב** ועל זה כתוב **אלהי מסכה לא תעשה לה, לך פירושו בגין לאבאשא גרמך** כדי להרע לעצמך, והיינו על ידי חטא הכעס שנטמא אותו כל כך עד שנחשב לע"ז, ו**כתיב בתריה** וכתוב בפסוק **לאחריו את חג המצות תשמר** דהיינו **תשמר דא סטרא דקדושה** מלת תשמור רומזת על צד הקדושה שהיא נשמתו, **דבעי בר נש לנטרא ליה ולא תחלה ליה בגין סטרא אחרא** שצריך האדם לשמרה מחטא הכעס ולא יחליף אותה בסטרא אחרא, **ואי תחלה ליה הא איהו מסאיב וסאיב לכל מאן דקריב בהדיה** ואם יחליף אותה הרי הוא נטמא ומטמא לכל מי שיתקרב אליו. (ממ"ק ומפ"ס)

להפסיד לו ולהזמין לו כעס, שהוא היפך מ"בחי' חומה. על כל זה יש כח ביד הבעל דבר להתגבר על האדם בכעס גדול כ"כ, שיפסיד ממנו אפי' הממון שיש לו כבר. בפשטות הכוונה שכיון שטורף נפשו באפו מתחלפת נפשו בנפש דסט"א ואזי לא שמח בחלקו ונהפך ממונו לפסולת הממון שגורם רק להרגשת חסרון, עוד הרי בחמתו משבר ומכלה ממונו, ומזה נלמד שגם ברוחניות שורה עליו הפסד ממון ופתאם מגלה קלקולים ברכושו שגורמים לו להוצאות שלא היה צריך להוציא אם לא היה כועס.

כי כשהממון יורד לאדם, הוא בבחי' (תהלי' קיא) (מ) טרף נתן ליראיו טרף היינו מזון להמזון וממון של ירא שמים הוא ממון דקדושה עם הסתפקות ושמחה בחלקו, דהיינו שמתחילה בהשתלשלות הממון

הוא בכוונה שיתנן לירא שמים בבחי' טרף דקדושה. והוא מהפכו לכעס, ונעשה מזה **טורף נפשו באפו כנ"ל** דהיינו שהכעס טורף ופוגם נפשו ולא ממונו, אלא שממילא ממון בלא נפש דקדושה הוא ממון גשמי בלא הסתפקות ואזי הוא ממון של חסרון ועצבות ודאגה, וכל מנה שנוסף לו הוא נעשה יותר עני וחסרונו נכפל. ה' ישמרנו^מ ויצילנו ממדה המגונה הזאת אכי"ר – אמן כן יהי רצון/מ^ח :

עד כאן ביאור חברותא על תורה סח



רבי מכבד עשירים

לקוטי הלכות חו"מ – הלכות אבדה ומציאה הלכה א אות (ב) וזה בחינת מצות אבדה, כי האבדה היא בחינת התרחקות הנפש מן הכבוד, כי כל החפצים והעשירות הם בחינת נפשות, כי כל הנפשות שרשם בעשירות ושרשם בכבוד, כי כבוד שרש כל הנפשות כנ"ל. ועל כן רבי מכבד עשירים והיה נותן כבוד לכל אחד כפי העשירות שלו שהיה אומר תנו כבוד לבעל מאה מנה תנו כבוד לבעל מאתיים מנה, כי כל אחד כפי העשירות שלו כן שרשו יותר בהכבוד ועל כן היה נותן כבוד לכל אחד לפי עשרו, וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, איזה עשיר? כל שבני עירו מכבדין אותו מפני עשרו. וזה בחינת עשר וכבוד, כי העשירות שרשו בכבוד כנ"ל ועקר הכבוד הוא אצל האדם, כמובא בדברי רבנו גר"א, שעקר הכבוד הוא רק אצל גדר האדם שהוא מדבר, עין שם.

לקוטי הלכות חו"מ – הלכות שוכר הלכה ב – וכל פונת יעקב אבינו בעת שמירתו צאן לכן היה בשביל העלאת הכבוד לשרשו על ידי המשכת נפשות ישראל והגרים. כי באמת בכל החפצים וכל העשירות של האדם יש בהם בחינת ניצוצי הכבוד, כי העשירות הוא בחינת כבוד, בחינת מלכות ובשביל זה רבי מכבד עשירים, כי שם שרש העשירות בבחינת כבוד וכמוכן בדברי רבנו זכרונם לברכה במקומות אחרים, כי העשירות הוא שרש הנפש בבחינת אלו הוא נושא את נפשו, כמבאר בדברי רבנו זכרונם לברכה במקום אחר (סימן סח) כי העשירות הוא בבחינת כבוד ששם עקר שרשי הנפשות בבחינת בסדק אל תבא נפשי בקהלם אל תחד כבדי, כמו שכתב כל זה רבנו זכרונם לברכה במקום אחר.

פתח עינים לחיד"א על עירובין דף פו. – רבי מכבד עשירים ר' עקיבא מכבד עשירים. זה שנים ראתה עיני ס' מצודת דוד על עין יעקב ושם ראיתי שפירש שרצו בשר"ס להורות שלמות ר"ע ורבי כי הם היו מופלגים בחכמה ובעושר וכל העם יכבדום. ועשו המצאה לכבד הם לעשירים ומי ראה שר"ע ורבי מכבדים העשירים ולא יכבדם ונמצא דכל העולם מכבדים העשירים וא"כ כשיכבדו לר"ע ורבי אינו ניכר שבשביל תורתם מכבדים אותם דכיון שהם עשירים כך היא המדה לכבד העשירים זהו תורף דבריו. ובו בפרק אמרתי זו של כת הקודמין היא כי כן כתב ס' מנהגי מהרי"ל בלקוטים דף קט"ז ע"א דפוס קרימונא וסיים שם מהרי"ל וראיה מדלא חשיב הכא ר' ישמעאל בר' יוסי שג"כ היה מכבד העשירים עכ"ד:

ואפשר לתת טעם אחר למה שהיו מכבדים העשירים במ"ש רבינו האר"י ז"ל במשול שיעקב אבינו חזר על פנים קטנים כי האדם שיש לו עושר הוא שפע קדוש שמשפיעין לו משמים ואין ראוי לזלזל בשפע קדוש ואם לא היה חוזר בשביל פנים קטנים היה כמזלזל בשפע

^מ בתולד - בחינות

^מ תהילים פרק קיא (ה) טרף נתן ליראיו יזכר לעולם בריתו:

מצודות ציון (ה) טרף – ענין מזון כמו הטריפני לחם חוקי (מלכים א ד):

^מ מתוצו - ישמירנו

^מ וראה הלוקטים להאר"י ל משלי – פרק יא – עה"פ והסר כעס מלבך והעבר רעה מבשרך וכו': – בענין הכעס היה מקפיד הרב זלה"ה, ואומר שהוא יותר מכל שאר העבירות. והיה נותן טעם, כי הלא כל שאר העבירות אינם מחליפים הנשמה, אלא הכעס לבד. והענין הוא, כי כאשר יכעוס האדם מסתלק ממנו הנשמה הטהורה אשר בו, ותכנס בו נפש מן החיצונים, ולזה כל הכועס חמתו ונבואתו מסתלקת ממנו, ואף אם יהיה חכם גדול וחסיד. ומי לנו גדול ממרעה, במ"ש ז"ל על ויקצוף משה וכו'. ואפי' שנתבעס על דבר מצוה, וז"ס פסוק טורף נפשו באפו, כי האדם טורף ועושה את נפשו טריפה, וממיתה בעת אפו וכעסו, והוא טורף אותה ומשליך אותה ממנו, ואעפ"י שעושה האדם תיקונין לנפשו ומצות רבות, הכל נאבדים לגמרי, כי הולכת אותה הנפש ונכנסת אחרת במקומה, וצריך לחזור ולתקן כמתחילה. וכן בכל פעם ופעם שהוא כועס: נמצא, כי בעל הכעס אין לו תקנה, כי הוא תמיד ככלב שב על קיאו. ואם היתה מתעברת בו איזו נשמה קדושה לסייעו, גם היא מסתלקת. ועל זה נאמר טורף נפשו באפו, ולא יוכל להשיג שום השגה, כי הוא בונה וסותר כל מה שבונה. אך כל שאר העבירות אינם טורפים ועוקרים את הנפש, רק פוגמים אותה, ונשאר בה הפגימה, אך הכעס צריך תיקונים והכנות רבות, לחזור להביאה אחר שנטרפה. ואולי אין לו תקנה, כפי בחינת מציאות הכעס. לכן צריך להזהר אפילו בשום כעס, מלבד מצות. וכמעט הרב ז"ל היה מוכיח לתלמידיו על שהיה כועס עם אחיו כשהיה קורא עמו, ולא היה לומד כרצונו, והיה כועס עמו, ואפילו בזה היה מוכיחו:

הקדוש שאינו מחשיבו עב"ד ומשו"ה בהיות שהעשירים נשפעים שפע גדול תדיר מלמעלה להכי היו מכבדין העשירים אשר זכו להיות כלי מוכן לקבל כל כך שפע. ואחר זמן מצאתי משם האר"י זצ"ל שהוא ז"ל עצמו נתן טעם זה למה שהיו מכבדים העשירים עלץ לבי:

ספר דבש לפי להחיד"א – מערכת ע אות ג. עושר רבי היה מכבד העשירים. וכתב רבינו האר"י זצ"ל שהטעם כי זה העושר הוא שפע רב שהשפיע לו ה' וא"כ זכה לשפע קדוש ולהכי צריך לכבדו וזה טעם מ"ש צדיקים חסים על ממונם. כי הצדיקים יודעים שזה הוא שפע הנשפע מלמעלה ואין לזלזל בו עב"ל. ומכאן תוכחה לעשירי עם המפזרים ממונם במשתאות וטיולים ושחוק וכיוצא אשר שנא ה'. וה' יחזירם בתשובה כי השפע קדוש אשר השפיע לו ה' משליכו לאשפה סט"א. ולא עוד אלא שמכעיס לבורא יתב' בטובה שהשפיע לו וכדי בזיון וקצף. ועיקר העושר אשר ברכו ה' הוא לזכותו שיעשה בו צדקה כי בזה יהיה נחת רוח לו יתברך:

ויש ליתן טעם מלבד הנגלה כי העושר הוא בחינת תפארת כמ"ש רבינו האר"י זצ"ל בשער מאמרי רז"ל במשנת בן זומא איזהו עשיר והוכיח בן מרעיא מהימנא ע"ש, וכבר ידוע דצדקה הוא כינוי לשכינה. וע"י שמחבר צדקה עם העושר ונותן מהעושר לצדקה עושה יחוד קבה"ו. וז"ש אם כסף תלוה את עמי את העני עמך כלומר אם כסף תלוה שתתן צדקה כי ההלואה מעולה שבצדקות. דע שאתה מדבק העני בחינת השכינה עמך שאתה עשיר בחינת תפארת והוא יחוד קבה"ו:

ואפשר שזה טעם רבי שהיה מכבד העשירים כי העושר רומז לת"ת וכבוד היא השכינה והיה מכבד העשירים לקרב הכבוד לעושר שהוא יחוד קבה"ו:

ומהר"ל בלקוטי נתן עוד טעם לשבח שרבי היה עשיר גדול ומרוב ענותותו וקדושתו היה מכבד לעשירים וראו כל העם ובודאי שכלם היו מכבדים העשירים ולמדו ממנו. ואח"כ כשיכבדו את רבי שהיה עשיר גדול הכבוד הוא מידי דהוי לעשיר גדול שמכבדין אותו בשביל העושר ובה רבי אינו נהנה כלל בכבוד תורה:

פלא יועץ – ערך תלמידי חכמים – וכן צריכים ליוהר בכבוד כל אדם ויכבדו את העשירים שהרי רבי היה מכבד את העשירים ור"ע היה מכבד את העשירים אעפ"י שלא היו צריכים להם שגם המה היו עשירים כ"ש מי שמקבל הנאה מהם שצריך לכבדם ולנשאם ולשלם תודות להם והם ראויים לכבוד מאחר שמלכו של עולם חפץ ביקרם ונתן להם שפע העושר וגם על המצות שעושים בעשרם ראוי לכבדם ואלו דברים שאין להם שיעור שלא יזלזלו בעצמם ג"כ לעמוד מפניהם מלא קומתם או לשמשם וכדומה דברים שהם יותר מדאי שאז יוצא מכלל כבוד ונכנס בטוג חנופה והכל כמנהג המדינה יעשה באופן שלא ימצאו מקום להקפיד עליו.

פלא יועץ – ערך חנופה – ויש חסרי מדע שחושבין שהם חנופה כגון המכבד איש עשיר חושבין אותו למחניף והמתריס כנגדם ומזלזל בכבודם הוא מתהלל בהוללותו באומרו שהוא אינו יודע להחניף ואין בפיהו נכונה כי ראוי והגון לכבד את העשירים שכן מצינו ברבינו הקדוש שהיה מכבד את העשירים ורע"ק גם כן היה מכבד עשירים והטעם שמאחר שהמלך חפץ ביקרו והשפיע עליו ממרום שפע ברכה גם אנחנו חייבים בכבודו ובפרט אם קבל ממנו טובה והנאה פשיטא שחייב לחלוק לו כבוד ועוד שהמרבה נכסים מסתמא מרבה לעשות מצות ומע"ט יותר מאחרים וחטאיו בצדקה יפרוק וראוי לחוש קצת על כבודו אף אם עשה שלא כהוגן ויצא קצת מן השורה אין לזלזל כ"כ בכבודו שכן מצינו בש"ס שאמרו אלמלא תודוס אתה גזרנו עליך נדוי ופירשו שם שהיה מטיל מלאי לכיסן של ת"ח

